

Partnersko zdravljenje partnerskega alkoholizma v terapevtski skupini

UDK 613.814:616.8-085.851

GROUP TREATMENT OF ALCOHOLISM IN MARRIED COUPLES. ABSTRACT—*Primary objectives of the management of alcoholism are to revive emotional life and to establish emotional equilibrium of a married couple. The requisite for successful treatment of alcoholism is a sound relationship between a man and his wife. In cases in which both of them are addicted, the drinking problem is much more difficult to solve; in the course of treatment the alcoholics cannot represent a »healthy environment« to each other. Assistance is to be looked for in a therapeutic group. There they can listen to other group members relating openly their own experiences. The author describes a theoretical basis of the interaction method of evaluating personality transformation of an alcoholic and his/her spouse. The paper is complemented by exhaustive accounts given by a treated couple of alcoholics. The therapist who had monitored the modification of their personalities over a period of 6 years, refers to this change as »...a deep insight, a deeply moving sincerity and a complete belonging to each other, which constitutes a unique success, the greatest one I have ever seen in my therapeutic practice.«*

IZVLEČEK— *Bistvo zdravljenja alkoholizma je prebujanje in uravnovešanje doživljanja pri obeh zakoncih, kajti brez urejenih partnerskih odnosov se nekdanji alkoholik ne more vsestransko rehabilitirati. Če sta alkoholika oba zakonca (partnerski alkoholizem), je njuno zdravljenje zelo oteženo, ker v terapevtskem procesu ne moreta drug drugemu pomeniti »zdravega okolja«. Pri sluhnitih morata avtentičnim spoznanjem drugih članov v terapevtski skupini. Opisani so teoretični temelji interakcijske metode raziskovanja osebnostne preobrazbe alkoholikov in njegovih svojcev. Dopolnjujeta jih obsežni iskreni izpovedi zakoncev, njuno osebnostno preobrazbo pa po skoraj šestletnem spremljanju komentira tudi njun terapevt: »...globoko razumevanje, pretresljiva odkritost in popolna pripadnost drug druge- mu je edinstven in največji uspeh na tem področju, ki sem ga kdaj spoznal.«*

Dosedanja prizadevanja za zdravljenje alkoholikov so šla skozi več stopenj: od (praviloma neuspešnih) individualnih tehnik do raznovrstnih oblik skupinske psihoterapije. Najprej so v skupine vključevali samo »identificirane« alkoholike, torej »mokre« alkoholike, pozneje pa so začeli na različne načine vključevati tudi družinske člane in sodelavce.

Socialno-andragoška metoda urejanja alkoholika in njegove družine (1, 2, 3, 4, 5) temelji predvsem na izročilu Hudolinovega sistema kompleksne socialno-psihiatrične obravnave alkoholikov (6, 7, 8) in spoznanjih o odnosne teorije (9). Bistvo zdravljenja alkoholizma je prebujanje in uravnovešanje doživljanja pri obeh zakoncih (10), kar je pogoj za skladne medsebojne odnose (11), kajti brez teh se nekdanji alkoholik praviloma ne more vsestransko rehabilitirati, zato prej ali slej recidivira.

Če sta alkoholika oba zakonca, govorimo o partnerskem alkoholizmu. Njuno zdravljenje je zelo oteženo zato, ker v terapevtskem procesu ne moreta drug

drugemu predstavljati (relativno) zdravega okolja. V socialno-andragoškem modelu je partnerski alkoholizem mogoče uspešno zdraviti samo, če oba zakonca »kapitulirata«, se »vdasta v zdravljenje« in se z navdušenjem (12) lotita vsaj nekaterih dejavnosti iz terapevtskega programa (13). Pa to še ni dovolj, kajti svojih odporov do spremembe svojega vedenja ne moreta premagati, dokler brez zadržkov ne prisluhmeta avtentičnim spoznanjem članov »zdravega jedra« v terapevtski skupini.

INTERAKCIJSKA METODA RAZISKOVANJA OSEBNOSTNE PREOBRAZBE IN RASTI LJUDI V STISKI*

1. Uvod

Socialno-andragoški model osebnostne preobrazbe alkoholikov in njihovih partnerjev ter sploh ljudi v stiski (1, 2, 3, 4, 5) se od drugih modelov psihoterapije razlikuje predvsem po naslednjih posebnostih:

- po dosledni usmeritvi v zdravo življenje s skrajnimi telesnimi naporu pri obveznem maratonu in planinarjenju,

- po dolgotrajnem (desetletnem) programu »prešolanja« z usmerjanjem v različne dejavnosti z namenom, da prizadeti človek najde področje za svojo samouresničitev,

- po sistematičnem vadenju pismenega izražanja doživljanja, kar ima predvsem dvojen pomen: neprestano avtoanalizo vedenja in doživljanja zaradi pospeševanja osebnostne rasti in trajno posredovanje povratnih informacij terapevtom in vsej terapevtski skupini zaradi neprestanega izpopolnjevanja modela,

- po vztrajnem bližanju poglobitnem cilju našega dela: prebujanju doživljajske otopelosti (14) z namenom, da se nekoč otopeli in zagrenjeni ljudje začnejo napajati iz globočin (zlasti arhetipov) svoje osebnosti in tako postanejo avtonomni ljudje,

- po zahtevi, da vsak član, ne glede na stopnjo izobrazbe, razvije pismeno izrazno moč do take stopnje, da bo zmožen napisati literarno navdahnjeno izpoved svojega »padca« in »dviga« z namenom, da preseže (transcendira) »izgubljena« leta (14) in ljudem v stiski pokaže rešilno pot,

- po načrtovanem prehodu iz terapevtske, torej umetne (začasne) družbene skupine v prijateljsko, torej naravno (trajno) družbeno skupino, tako da člani dosežejo čimvečje učlovečenje med pravimi prijatelji in da ne ostanejo sami v raznih življenjskih težavah in udarcih usode (5, poglavje 2.4),

- po ojačanju ega vsakega posameznika do take stopnje, da bo lahko svobodno komuniciral s svojim naravnim okoljem, ne da bi ga le-to moglo spet pahnuti v bolezen, kajti to naravno okolje pripada alkoholni kulturi.

Poglavitno in najbolj spodbudno razliko pa so neštetokrat spontano razodeli člani klubov sami, ko so na terapevtski skupnosti in drugod posredovali svoja spoznanja, ki jih lahko strnemo takole: **Ta program nima nobene zveze s psihiatrijo, to je prava šola za življenje, ki bi jo morali končati vsi ljudje.**

* To in naslednje poglavje (Bila sva uničujoč stroj, ne pa starša . . .) sta vzeti iz knjige ZMAGOVITA POT (5), ki bo izšla pri Državni založbi Slovenije.

Takšen ponos naših »zdravljencev« navdaja terapevte z zanosom.

Omenjene posebnosti programa so nam narekovale, da smo postopoma oblikovali tudi posebno metodo spremljanja in raziskovanja procesov osebnostne rasti ljudi v programu.

2. Teoretični temelji metode

Temelje raziskovanja osebnosti so postopoma ustvarjali domala vsi doslej živeči ljudje. Iz njihovih drobnih spoznanj so črpali nadarjeni in genialni mojstri leposlovja in filozofije. Omenil bom samo nekatere, ki jih imam za najpomembnejše, to so: Homer, Platon, Plutarh, Tomaž Akvinski, Kant, Hegel, Nitsche, Goethe, Balzac, Tolstoj, Dostojevski, Kafka, Proust, Unamuno, Kierkegaard, Marx, Bloch, Aurobindo in Fromm. In še jih je, na stotine. Vsak med njimi je dodal svoj delež skupnemu napredku človeštva.

Današnji misleci so si bolj ali manj enotni, **da je naše znanje o človeku bolj utemeljeno v literarno-umetniškem »študiju« ljudstev kot na izsledkih sociologije, psihologije in psihiatrije.**

Metodologijo za študij osebnosti je razvila psihoanaliza in številne psihoterapevtske šole. Različne teorije, ki so zasnovane ali izhajajo iz psihoanalize, v nekaterih primerih (zlasti pri nevrozah) dobro razložijo psihodinamiko »padca«, medtem ko so teoretični in praktični prijemi teh šol za »dvig« človeka iz stiske sila šibki, da ne rečem neučinkoviti. Pomanjkljivost psihoanalitičnega študija osebnosti so presegli številni sodobni avtorji (Buber, Stierlin, Watzlawick, Willi, Berne itd.), ki jih je Brajša vključil v svojo integralno odnosno teorijo (9). Ta je tudi temelj našega načina dela z ljudmi.

Pri oblikovanju interakcijske metode smo se precej oprli na opredelitve Gillija (15), ki meni, da raziskovanje človeka ne sme biti samo sebi namen, temveč da mora raziskovalec v procesu skupinske analize posameznika tudi spreminjati, to je izboljševati pogoje za njegovo osebnostno rast. Hkrati z njegovo osebnostno rastjo pa mora – v procesu že zastavljene raziskave – dopolnjevati raziskovalni cilj. Raziskovalec mora upoštevati dialektično prepletanje odnosov raziskovanega subjekta, torej vse njegove interakcije, ki jih raziskovalec s svojim instrumentarijem lahko zazna.

Pri našem delu se deloma naslanjamo tudi na spoznanja in stališča kritične psihologije (16), predvsem na razredno determiniranost človekovega razvoja. Upoštevamo tudi možnosti in omejenosti sociološkega raziskovanja človeka, tako kot je to kritično razmejil Šušnjić (17). Potrditev našega raziskovalnega pristopa smo našli tudi v ugotovitvah dialoške medicine, ki ugotavlja, da medicina danes ne dela dobro in da trpi zaradi treh bolezni: pomanjkanja dialoga med bolnikom in zdravstvenimi delavci, nepravilno dragih storitev in obremenjenostjo z navidez-nim zdravljenjem (18).

3. Shematičen prikaz metode

Pri spremljanju in raziskovanju osebnostne preobrazbe in rasti vključenih članov uporabljamo vseh 18 virov, ki jih je navedel Ramovš na koncu Zapiskov ob Gabrovi družini (5. poglavje 3).

V bistvu gre za proces neprestanega večletnega engramiranja na tisoče vtisov

o posameznem članu v spominu terapevta. Od prvega pregleda do ponovnih posvetov, branja življenjepisa, pismenih predstavitev ter številnih spisov (dnevniki, tedniki, mesečniki, obnove knjig, poročila o doživljanju maratonov in planinskih pohodov, razni raziskovalni spisi itd.), stoterih srečanj v skupini, klubu, na tekih in planinskih pohodih ter neprestane skupinske presoje vedenja in skupinskega preverjanja uspehov in neuspehov, spotikanj in spodrsnjajev itd. Vse to omogoča terapevtu pa tudi članom skupine in kluba, da doženeo resnično sliko o vsakem članu, ki je več let vključen in dejaven. Samo tako kolikor mogoče zanesljivo spoznamo vedenje, delovanje, uspehe in neuspehe ter doživljanje članov. To zanesljivost je mogoče primerjati z vzajemnim poznavanjem ljudi v pravih prijateljskih skupinah, ki so oblikovane za razumevanje in odzivanje v odnosu. Naše poznavanje zakoncev seže globlje, kot ga je mogoče doseči s psihoanalizo, ker je sprti objektivizirano z doživljanjem in vedenjem partnerja, katerega vedenje in doživljanje pa je spet neprestano objektivizirano od drugih družinskih članov (ki občasno ali redno sodelujejo), zlasti pa od članov skupine in kluba. Vse to velja tudi v obratni smeri.

Tako usposobljene in dejavne člane sem zaprosil, da napišejo svoje »izpovedi«, ki so jih brusili toliko časa, da so dosegli primerno izpovedno moč.

Dobljene spise sem analiziral in jih s pripombami vračal v nadaljnje »brušenje«.

Končno inačico sem podrobno razčlenil in se nato lotil pregledovanja in branja prej omenjenih virov. Potem sem vsakega »nosil« v sebi po več tednov in končno napisal strnjen komentar, od katerih ima vsak določeno »terapevtsko obremenitev« oziroma natanko opredeljeno spodbudo za bodoče delovanje.

Vsak graditelj je napisal pripombe k mojemu komentarju. V nekaterih primerih je sledilo popraviljanje in dopolnjevanje komentarja, tako da so vse »izpovedi« usklajene s komentarji in pripombami.

V literaturi nismo našli zanesljivejše metode za raziskovanje osebnostne preobrazbe ljudi v tiski.

Seveda pa so izsledki raziskovanja po interakcijski metodi omejeni z naslednjim spoznanjem: s sociološko raziskavo (npr. z anketiranjem reprezentativnega vzorca) lahko v glavnem potrdimo ali ovržemo hipotezo. Izsledki takšne raziskave so veljavni za populacijo, katere vzorec smo raziskali. Pri raziskavi »primera« pa utegnemo priti do globljih spoznanj, ki pa jih ne moremo posploševati. Naši izsledki so nekje vmes, ker raziskujemo zakonske dvojice, družine in skupino dvojic in družin.

BILA SVA UNIČUJOČ STROJ, NE PA STARŠA ...

ČE SINA V ŽIVLJENJU NE BO ZLOMILO, JE V NAŠI DRUŽINI VERIGA ALKOHOLIZMA PRETRGANA (IZPOVED ŽENE)

Ko sta se 15. julija leta 1933 moja mati in oče s triinpolletnim sinom Jožetom popoldne sprehajala po Ljubljani, sta se prepirala in grdo gledala. Mati je dobila popadke, se sama odpeljala v porodnišnico, kjer sem kmalu prijokala na svet. Rodila sem se zakoncema, ki se nista ljubila, še manj spoštovala.

Stanovali smo v Ljubljani na Vilharjevi cesti v železniških barakah. Mati je gospodinjala in šivala, v glavnem pa je bila gospa. Oče je veljal za pametnega, marljivega, prevsem pa natančnega železniškega uradnika na takratni železniški direkciji. Bil je redoljuben, ne preveč strog in ponosen na svojo družino. Ob nedeljah smo se sprehajali po Ljubljani in njeni okolici. Mati sprehodov ni marala, tako da smo odšli od doma vedno skregani.

Sosede in mamine prijateljice so pravile, da sem nenavadno lep otrok. Mati me je čičkala s trakci, mašnicami, volančki in gumbki ter s tem hotela še posebej poudariti mojo ljubkost – in me tako po nepotrebem obremenjevala. Tudi po petkrat na dan me je poklicala od igre, da bi me preoblekla. Vse deklice, moje vrstnice »barakarice«, so mi zavidale, a imele so me vseeno rade, kot bi vedele, kako nesrečna punčka sem: da je moja notranjost podobna raztrganim cunjam in da za to lišpanje nisem sama popolnoma nič kriva. Bratu pa je dovoljevala, da je odraščal svobodno, čutila sem, da ga ima popolnoma drugače rada kot mene. To me je zelo žalostilo. Tako kot mati, pa so z menoj ravnali tudi njena mati – moja stara mama in teta. Za svojo žalost nisem nikjer našla posluha. Sprejeti in sprijazniti sem se morala z razlago, da je tako zato, ker oče brata sovraži ter materi očita, da ni njegov sin, jaz pa da sem tako ali tako njegova ljubljenska. Nikdar pa očetovega odnosa do naju nisem doživela tako, kot mi ga je skušala prikazati mati.

Štiri, pet let mi je bilo, ko se je brat prvič ponesrečil (povozil ga je avto) in mati je morala z njim v bolnišnico tako na hitro, da ni imela časa poskrbeti še zame. Kot bi bilo danes, se še spominjam, kako sem v drvarnici za barakami jokala in molila zanj. Molila pa sem tudi zato, da bi tudi mene mamica imela tako rada kot njega. Podobne nesreče so brata doletele še tri leta zapovrstjo in vsakokrat sem v drvarnici molila in zelo trpela. Nikogar ni bilo, ki bi me tolažil. Sicer pa tega niti hotela nisem, saj sem želela biti sama s svojo bolečino.

Da sem spoznala, kako boleča in huda pa je lahko žalost, še ni bilo dovolj. Čakala sta me še gnus in odpor ter sovraštvo, za kar je poskrbela moja mati. Imela je ljubimca. Ob branju in potem pisanju utrinkov na knjigo Alenke Puharjeve Prvotno besedilo življenja sem temu človeku zaželela sto smrti, če je smrt res tako nekaj strašnega, najbolj hudega na svetu. Tedaj mi je bilo 49 let in zdravila sem se že pet let. Kaj na svetu lahko zareže še tako globoko in pekočo rano v srce otroka, rano, ki ne izgine niti po petdesetih letih?! Toda to ji ni bilo dovolj. Ko je spoznala, da vem, kaj dela, me ni pustila pri miru, temveč mi je morala vse razložiti, se oprati in oblatiti očeta. Večkrat mi je pripovedovala, kakšen sadist, da je bil moj oče. Da jo nalašč nikdar ni pripeljal do spolnega užitka, ker se pač potem lahko marsikaj zgodi, če žena za te sladkosti ve . . . V pričo mene si je mazala zapestje z oljem, da bi šlo rezilo raje v žile, ko se bo pokončala, ker je tako nesrečna. Morala sem jo razumeti, morala sem sovražiti očeta, morala sem vse obdržati zase. Obenem pa se je hvalila, da mi bodo njene izkušnje v življenju še prav prišle, ker bom nekoč žena. Pravila mi je, da takih mamic ni, ki bi tako iskreno poučile svoje hčere. No, malo prezgodaj pa sem le izvedela za take izkušnje, saj sem ravno vstopala v tretji ali četrti razred osnovne šole na Vadnici, kamor so hodile le deklice iz boljših ljubljanskih družin.

V osnovni šoli sem dosegla odličen učni uspeh. Sošolke in prijateljico Marcelo sem imela najraje, oboževala pa sem njeno mamico in očka, ki sta se imela rada.

Materinega »ventiliranja« in pripovedovanja sem se navadila, jo poslušala in si mislila svoje. Doma nikogar več nisem imela resnično rada. Ali pa? Toda ta ljubezen je bila obremenjena z odpori in negotovostjo. Moj dom ni bil topel in varen, nikogar nisem imela, na katerega bi se lahko zanesla. Velikokrat sem sanjari o tem, kar sem doma pogrešala. Takrat je bila tudi vojna. Dostikrat sem bila tako lačna, da sem jokala. Mati je izgubila dva brata v partizanih, enega so ubili Nemci kot talca, sestra se je obesila, staro mamo in tete pa so z vnuki odpeljali v koncentracijsko taborišče. Tako sem se spoznala tudi s strahotami vojne.

Ko mi je bilo 12 let, sem odšla na delovno akcijo Brčko-Banovići. Bila sem najmlajša na celi progi. Naslednje leto pa sta odšla v Šamac-Sarajevo mati in brat, oče pa je bil dva meseca službeno v Beogradu. Mene so pustili samo doma. Prosti čas sem preživljala smotrnno, tako kot ga je organizirala bežigrajska zveza mladine, z manjšimi delovnimi akcijami, krožki in plesi. Družila sem se z vrstniki, doma sem skrbela za red in nič posebnega se ni zgodilo. Ko pa se je mati vrnila s proge, so jo sosede komaj pričakale, da so me opravljale in »natrobezljale« vse mogoče neresnice o meni. No, mati pa je le verjela funkcionarjem v mladinski organizaciji, ki so ji povedali, da sem se vzorno vedla.

Po opravljeni mali maturi na bežigrajski gimnaziji sem se vpisala na Srednjo šolo za medicinske sestre v Ljubljani, ki je bila takrat še strogo internatskega tipa, opravila sprejemne izpite in bila sprejeta. Samo dva dni sem spala v internatu. Ušla sem, kajti takrat sem spoznala svojega bodočega moža. Želela sem ga videvati vsak dan, biti ob njem vsako minuto. Prvič v življenju sem resnično občutila, da me ima kdo rad, da me bo čuval in branil pred vsem hudim. Bila sem in hotela sem biti samo njegova. Janez je bil drugačen od fantov, ki sem jih do tedaj spoznala. Resen, zanesljiv, nenasilen, lepo vzgojen in topel fant, ob katerem sem se počutila varno in se nanj lahko popolnoma zanesla. Imela sem nekaj, kar je bilo resnično samo moje. Njegova zvestoba in vdanost sta me »božali« in pripadala sva drug drugemu. Meni je bilo 15, njemu pa 18 let.

S tem, da sem zapustila šolo, si doma niso delali sivih las. Oče mi je našel zaposlitev. Ves zaslužek sem dajala doma materi. Zase nisem nič obdržala. Z veseljem sem pohitela z domačimi opravili po službi, saj sem Janeza smela videti šele, ko je bilo doma vse postorjeno, to je bilo po peti ali šesti uri popoldne. Brat je živel »luftarsko«, po svoje, mati je šivala, še več pa preklepetala s prijateljicami. Pošteno pa sva delala le oče in jaz. To pa je mati, če je bila le prilika, vedno razvrednotila, češ da služba ni nobeno delo, kar pa se je vedno slišalo čudno, saj sama ni bila nikoli zaposlena.

Kot bi vedela, da naju čakajo hudi časi, sva se z Janezom ljubila z vsem žarom in močno. Kmalu ko sva se spoznala, sva sicer s strahom, a s polno odgovornostjo obogatila najin odnos tudi s spolnim odnosom. Bilo nama je lepo, prelepo, divje. Ljubila sva se lahko pri nas doma in ni se nama bilo treba potikati po parkih. Prepričana sem bila, da imam sedaj vse, le uiti je bilo treba od doma in se poročiti. Janez me bo odpeljal daleč stran od tam, kjer ni bilo lepo, kjer so me žrli in daleč proč od tistih, ki so me spominjali na boleče otroštvo, daleč stran od tistih, ki niso zaslužili, da sem jim garala.

Bila sem še zelo mlada, a že sem se ponašala z deli, ki jim marsikatera poročena žena in mati ni bila kos. Taka pa je bila Janezova mama. Nobenega dela ni bila vajena in vedno so imeli celo po dve služkinji. To svoje »bogastvo« sem bila

pripravljena dajati do onemoglosti tistim, ki me bodo imeli radi, moje delo spoštovali in ki so mi dali Janeza. To pa je bila vsa družina mojega moža. Kako rada sta se imela oče in mati, kako so se spoštovali med seboj, kako sveta je bila očetova beseda, koliko spoštovanja je bila deležna njihova mati! Kakšna sreča, če me bodo hoteli sprejeti medse. Vse jim bom dala, vse! Res pa je bilo, da me niso ne vem kako radi sprejeli medse, saj sem bila »barakarsko« dekle. Moji starši so bili premalo ugledni, ljubljanska smetana ni vedela zanje. Dajala jih je tudi zavist in nevoščljivost, ker sem bila preveč čedna. Vse to je najbolj skelelo starejšega moževega brata. Meni pa se je zdelo to popolnoma normalno, saj se je odločalo o tem, kakšno bo vzel sin oziroma mlajši brat. Tašče pa so vedno le samo tašče in sprejeti jih je bilo treba takšne, kot v resnici so. Ničesar se nisem bala, saj sem imela svojega Janeza.

Poročila sva se. Takoj po poroki sem zanosila. Ko je Janez svoji materi povedal za mojo nosečnost, je ponorela in preklela še nerojenega vnuka, češ da se nismo tako domenili in da ga ona že ne bo varovala. Ko pa sem odhajala v porodnišnico, mi je tašča anavsko pošepnila na uho, naj se nič ne bojim, da ni hudo, saj je ona rodila tri tante – le da naj nazaj v njihov dom z otrokom ne pridem nikoli več!

Ves moj trud in hlapčevanje pa najbolj ponižujoča vloga, ki sem si jo sama izbrala in bila prisiljena igrati v družini, mi ni pomagala, da bi bila sprejeta. Z otrokom sem se morala vrniti nazaj k našim domov. Drugega mi ni preostalo. Imela pa sem najinega sina Marka. Janez pa je še nekaj časa ostal pri svojih doma. To so bili hudi časi. Bila sva kot ločena. Strašno je bilo. Končno je po dveh ali treh tednih prišel k nam, v naš »pekel«. Njegovi materi njenega zame nerazumljivega početja niti nisem zamerila, saj ji je takrat mož uhajal k drugi ženski, njen zakon je bil v razkroju, otroci so bili že poročeni in niso imeli več pravega posluha zanjo. Privoščila pa sem ji, zadovoljna sem bila, da se ji je usoda maščevala za to, kar je storila meni. Janez je bil že tako dovolj nesrečen zaradi tega, razumela sem ga, nisem mu hotela še jaz delati težav, vsaj odkrito ne. Previdno in s tihim zadovoljstvom pa sem mu le dala vedeti, da se take reči ne dogajajo samo v revnih družinah, da se take usode prepletajo tudi v »boljših« družinah, le da se mora to vse prikriti. Takrat sem pričela veliko premišljevati o družinah, ki so se obdajale z lepimi »fasadami«.

Pogojev za zdrav razvoj najine družine nisva imela. Imela sva le najino ljubezen, ki je bila še tako močna, da sva skupaj lahko premagovala težave, s katerimi sva se srečala. Se sva se iskreno ljubila in še sva imela moč, da ostaneva skupaj. Vsi so naju imeli za vzor. Najini ljubezni so se vsi čudili, nevoščljivci pa so se trudili, da bi naju spravili narazen. Med temi sta bili tudi njegova in moja mati. Njegova se je trudila tako, da je Janezu k vojakom pisarila pisma, da imam druge moške; moja pa, da mož ni tak svetnik, da na službenih potovanjih počne gotovo vse kaj drugega, kot misli name, ter da naj mu ne ostanem dolžna, dokler je še čas. Obe sta se mi zagnusili. Takrat sem se zaklela, da bom svojega sina in njegovo družino pustila pri miru, da bo moja materinska vloga prenehala takoj, ko se bo poročil. Niti na kraj pameti mi ni padlo, da bi svojega sina in njegovo družino tako mučila, kot sta mene moja in njegova mati.

Prizadela pa sem ga s svojim alkoholizmom, o čemer se mi takrat še sanjalo ni!

Ko sva dobila stanovanje, je bilo Marku tri leta in pol. Bila sva prepričana, da bova lahko svobodno in lepo ter skladno zaživela, tako kot se najini veliki ljubezni spodobi. Lahko se bova razdajala drug drugemu in nihče naju ne bo pri tem oviral. Žal pa ni bilo tako. Čakalo naju je življenje, ki mu nisva bila kos: nisva imela več moči, da bi se spoprijela s težavami, ki so naju čakale. Še več, začela sva se oddaljevati drug od drugega, pot nazaj sva vedno težje našla. Tu se je že začel razkroj najinega zakona.

Pred njegovimi starši nisva mogla ubežati. Vsilili so nama njihov vzorec vedenja. Vedno smo bili skupaj. Tedaj sem se spoznala z alkoholom. Tudi v najinem novem domu pred njegovimi nisva imela miru. Na dopuste smo hodili skupaj. Zelo moteči so bili tudi očetovi prijatelji z ženami, ki so se prekomerno opijali. Dolgo, predolgo časa sem jim dovoljevala, da sem jim kuhala in jih stregla. Naposled pa mi je le začelo presedati. V hudih stiskah in brezplodnih premišljevanjih, kako bi se jih rešila, sem prišla do strašnega spoznanja – da Janeza brez te drhali ne morem imeti! Mož je bil z njimi, oni so bili z njim, bili so neločljivi, bili so eno.

Kako je bolelo, ko sem spoznala, da Janez nima več rad ne svojega sina ne mene. Govoril je eno, delal pa drugo. Z nobenim še tako vročim poljubom in še tako dragim darilom ali celo priseganjem na smrt, kako me ljubi, me ni mogel več prepričati in pridobiti na svojo stran, na stran njegovih staršev. Doživljala sem ga kot lažnivca in hinavca, človeka z dvojno moralo, ki se sam od svojih staršev ni mogel odtrgati, od mene pa je to zahteval. Da bi bilo vse še huje, je bil brez potrebe neznanstvo ljubosumen.

V službi se je razdajal in pil. Prevečkrat je prišel domov pijan, tako da z Markom nisva imela nič od njega. Opravičevati se mu ni bilo treba, saj je tako moralo biti, drugače se ni dalo. Sicer pa je bil oblasten in samovoljen patriarh, jaz pa sem prosila in zahtevala »nemogoče« stvari. Velikokrat sem jokala tako krčevito, da mi je tekla kri iz nosu, Marko pa me je tolažil. Čeprav sem spoznala, da sva z Markom šele na četrtem mestu – prva je bila služba, drugi njegovi starši, tretji prijatelji – in je vse kazalo na to, da je vsak klic na pomoč brezupen, še nisem obupala. Prosila sem, jokala. Vse zaman. Bila sem nemočna, do kraja strta in počutila sem se kot ranjena žival. Smilila sem se sama sebi. Namesto da bi se odločila, kako bom rešila sebe in otroka, sem se odločila za pot maščevanja. Napovedala sem uničevalno vojno vsem tistim, ki so mi v življenju storili kaj žalega.

Tu pa se je začel moj osebni propad. Delala sem napako za napako. Za vsak »juriš« sem uporabljala municijo, ki se ji pravi alkohol. Trezna sem bila popolnoma pohlevna, poslušna in nemočna. Alkohola sem se posluževala tudi zato, ker je bilo pri nas pijanemu marsikaj dovoljeno. Njegov oče me je lahko pijan psoval in žalil z najbolj prostaškimi izrazi, mož pa je vse to poslušal skrivaj, da mu očeta pri tem početju ne bi bilo treba ustaviti. Da bi me branil, mu najbrž še na kraj pameti ni prišlo. Vinjena pa sem bila zelo agresivna. Da ne bi preveč trpela ob občutkih krivde ali boljše ob moralnem mačku, sem skesano in priliznjeno sproti prosila odpuščanja, češ: Saj to nisem bila jaz, to je govoril alkohol. V resnici pa sem trezna mislila natanko tako kot takrat in psovala vse okoli sebe ter obenem načrtovala, kako bom moža mučila še bolj in bolj. Nobenega povoda mi ni bilo treba dajati. Dovolj je bilo, da sem se spomnila kaj bolečega iz preteklosti in že sem

se spremenila v nevarno zver, željno krvi in maščevanja. Kar sredi noči sem ga fizično napadla, ponavadi takrat, ko je bil tudi on dovolj pijan, da se ni mogel premočno braniti in da nisem odnesla preveč opraskane kože. Zgodilo pa se je tudi, da sem se svojega, tudi sebi nerazumljivega početja kdaj zavedla. Takrat mi je bilo resnično žal. Tedaj pa sem zbežala v drugo skrajnost: se mučila, grozila s samomori, se »provizorično« poskušala obesiti, z mislijo, da se bom Janezu zasmilila, da me bo zopet vzljubil, da bova razčistila vse za nazaj. Seveda – samo na tak način, da bi vso krivdo prevzel izključno samo nase in samo on storil vse, da bi nama bilo spet lepo. Bilo pa je že vse prepozno. S takim ravnanjem sem ga samo še bolj izgubljala, kolikor ga nisem že popolnoma izgubila. Povezoval naju je samo še alkohol. Skupaj sva pila in se tudi opijala. Ob takih prilikah je Janez odšel »po francosko« spat (to me je strašno razjezilo), jaz pa sem razgrajala. To je zanj postalo le preveč, zato je prepovedal v hiši vsakršen alkohol. Sam pa ga je imel v garaži in mirno užival v njegovi omami. To »nasilje« nad menoj sem strašno težko prenašala. Le enkrat mi je uspelo priti do ključev in takrat sem s sekiro uničila vse zaloge vina, še prej pa sem se ga sama do kraja »nažlampala«.

Tudi smrt njegovega očeta in dejstvo, da se je njegova primarna družina razbila, ni bila več rešitev. Rešitev bi bila le v zdravljenju. Bila sva alkoholika.

Nekoč, ko sem se pijana privlekla domov in se sinu nisem mogla izmakniti – svojo mater je videl razčlovečeno – ter mu obljubljala, da ne bom nikdar več pila, obenem pa natanko vedela, da dane obljube ne bom mogla uresničiti, sem z grozo spoznala, da sem alkoholičarka. Od tu dalje pa je šla moja pot strmo in hitro navzdol. Le nagonsko pa se mi je posrečilo sinu povedati, da se naju mora izogibati, pa naj ga še tako milo prosiva, ker se bo le tako izognil strašnemu trpljenju. Bila sem le še mati, ki ga je rodila. Oba skupaj pa sva bila uničujoč stroj, ne pa starša.

Še tik pred pisanjem teh svojih razodetij sem bila globoko prepričana, koliko strani bom posvetila najinemu sinu. Pa se to ni zgodilo. Kljub temu da sem ga imela neizmerno rada, sem zaradi svojih lastnih stisk in kasneje alkoholizma primorana priznati resnico, da mi je bil deveta briga. Kako strašno! Naš dom je bil popolnoma uničen.

Na delovnem mestu in doma sem morala piti naskrivaj. To so bile zame še dodatne obremenitve. Zaužitih količin alkohola se pač ne da skriti, še manj pa lagati, da nisi nič pil. V treznih trenutkih sem naredila ogromno nepopravljive škode. Takrat sem namreč »iskreno« priznavala svojo zavoženo pot, se kesala in obljubljala, toda čez pol ure, včasih, a redko šele naslednji dan pa sem šla zopet pit. Tako sem zase prekrasno poskrbela, se omamljala in sprehajala po »deveti deželi«, včasih celo v nezavesti od pijače. Za seboj pa sem puščala razočarane in preplašene ljudi. Nihče več mi ni verjel.

Na delovnem mestu sem se jim v začetku smilila, saj sem jih dobro vodila za nos, tako kot delajo in znajo delati alkoholiki. Ker pa sem šla le predaleč in se skoraj do nezavesti opila, kar pri delu, me je eden od šefov (bila sem tajnica) nagnal domov ter povedal, da me ne želi več videti. V trenutku sem postala toliko trezna, da sem še z zadnjim preračunljivim ravnanjem hotela s sebe izbrisati pečat alkoholičarke. Vzela sem službenega šoferja in avto, se odpeljala svojemu obratnemu zdravniku po napotnico za Polje – s pretvezo, da sem psihično zlomljena, ker

ima mož drugo žensko in da se želim tam zdraviti. V resnici pa me je bilo sram: raje sem veljala za noro kot pa za alkoholika. V Polju sem se do jutra streznila, odšla iz »sprejemne« na odprt oddelek, kjer so me opazovali. Moja terapija pa je bila – ursin čaj. Zelo sem pazila, kako sem se vedla. To se mi je dobro posrečilo. Po enem tednu sem bila odpuščena. Svoje vedenje sem s skrajnimi napori obdržala v normalnih mejah, saj sem morala biti trezna. Občutki sramu, krivde in strahu pred prihodnostjo so me zopet zlomili. Čeprav me je že precej skrbelo zase, možu še vedno nisem mogla dati miru. Zastrupljati sem se začela še s tabletami, večkrat so me odpeljali na izpiranje želodca. Na urgentnem bloku so me že poznali. Zato so nekoč poklicali psihiatra, ki je odredil hospitalizacijo. V Polju sem jih preprosila, da sem lahko odšla domov, možu pa obljubila, da ne bom več pila. Zato da je dal garancijo zame.

Mož mi je predlagal, da ostanem doma in pustim službo. Seveda, če ne bom več pila. Vse sem mu obljubila. Bila sem srečna, saj me je bilo neizmerno sram iti nazaj na delo. Trezno sem lahko zaznala razdejanje, ki sem ga pustila za seboj. Tako sem iz strahu lahko eno leto abstिनirala. Na zunaj sem se uredila, moj videz je bil spodoben.

Črv preteklosti pa me je glodal in glodal. Mož je bil vedno zdoma, na službenih potovanjih – in je pil naprej. Tako sem bila večinoma sama doma, sama s svojimi temnimi mislimi. In spet sem začela piti! Spet sem dobila pogum in začela uničujoče vrtati, žaliti in groziti. Bal se me je. To me je podžigalo, pila sem in pila do onemoglosti, dan za dnevno. Popolnoma sem odpovedala. Nisem več ločila šivanke od omela. Doma je bil svinjak. Okoli sem hodila povaljana, ljudem se niti smilila nisem, saj nisem bila beračica, pač pa razčlovečena pijanka. Nikogar več nisem imela. Vse je bežalo od mene. Bila sva sama s psom, ki mi ga je mož kupil prvo leto, da bi mi ne bilo dolgčas. Ker je pes zvesta žival, pa četudi je njegov gospodar živina, je bil edini, ki me ni zapustil. Od tod še danes pretirana navezanost, globoka čustvena navezanost na Tora. Na koncu koncev pa je moral ob meni pretrpeti veliko, vsaj toliko, da je zaslužil mirno poginiti ob trezni gospodarici.

Ker pijače nisem smela imeti doma, sem pila po bifejih. Na hitro sem se omamila že dopoldne, tekla domov spat, enako ponovila še popoldne, pa zopet naslednje jutro. In tako sem samo še pila in spala. Trajalo je šest let.

Leta 1977, ko sem se sredi noči prebudila na zapuščenem gradbišču blizu doma, sem se po dolgem času spet zamislila. Poleg mene je bil moj pes. Naslednji dan se mi je s skrajnimi napori posrečilo, da sem popila le en deciliter brinjevca. Takrat sem od sreče jokala. Prižgal se mi je žarek upanja, da si bom morda le lahko sama pomagala. Že naslednji dan mi je povedal, da iz tega ne bo nič!

Dr. R. sem spoznala v televizijskih oddajah, ki jih je imel o alkoholizmu. Kupila sem njegovo in Hudolinovo knjigo Kaj je alkoholizem, jo prebrala, se strašno ustrašila in odšla na polikliniko k njemu z namenom, da se vključim v zdravljenje. Tudi iz tega ni bilo nič. Iz ordinacije sem šla naravnost pit!

Še naprej sem se uničevala. S težavami, ki jih je prinašal alkoholizem, sem se komaj še borila. Ob bruhanju in davljenju sem vsako jutro zagledala kri. Strah zase me je zopet nagnal po pomoč. Ker sem natanko vedela, kako bom lagala in se pretvarjala, sem vedela, da moram poiskati človeka, pri katerem se mi to ne bo

posrečilo. Tak pa je samo dr. R. Moje prvo srečanje z njim v ordinaciji na Bohoričevi mi je to samo še potrdilo. Doživela sem ga kot človeka z neizmerno avtoriteto, ki vliva zaupanje in spoštovanje in pri katerem je vsako sprenevedanje popolnoma izključeno.

Danes, po skoraj šestletnem odmiku od začetka zdravljenja z gotovostjo lahko povem, da je moj učitelj dr. R. velik, pošten in human človek. Človeku, ki ga prosi za pomoč, iskreno ponudi roko in ga, če le sam tako hoče, zanesljivo in varno pripelje na pot vrnitve.

13. september 1978, ko sva se z možem vključila v zdravljenje partnerskega alkoholizma, je bil prvi dan in prvi korak na poti vrnitve. Ta pot pa se mi je včasih zdela prestrma. Ni manjkalo veliko, pa bi zopet omahnila v temne globine alkoholizma. Najbolj nevarno je bilo takrat, kadar je bilo treba mobilizirati vse lastne moči, da bi lahko ostala na poti vrnitve. S slabo presojo in še povsem neosveščena sem se morala tako najprej spopasti in zrušiti uničujoče odpore ter presegati malodušje, v katerega sem nemalokrat zapadla.

Moj prvi stik s skupino in klubom je bil izlet na Grintovec in Kokrško sedlo. Še vsa zabuhla in napihnjena od alkohola, popolnoma neutrjena, sem se morala prvič v življenju spopasti z goro. Med potjo sem bruhala od odpora in naporov. Bila sem doživljajsko tako otopela od alkoholizma, da mi, ko sem prišla na vrh Kokrškega sedla, pogled po prelepi naravi ni nudil popolnoma nobenega užitka, še več, gore sem zasovražila. Kako težko sem kasneje na sestanku skupine in kluba sprejela ugotovitev, da je s človekom, ki mu gore ne nudijo nobenega užitka in sprostitve, zelo narobe, da se mora zato skrajno potruditi, ker se le z izjemnimi napori človek kali, prekali in spreminja svoj odnos do narave. Pri meni je trajal ta proces zelo dolgo. Precej litrov znoja sem morala precediti, da sem dočakala dan, ko sem na Vršiču, Krvavcu, Dobrči, Kališču, Kriški gori s solznimi očmi komaj krotila svojo notranjost, da nisem vpila, kako zelo sem srečna. Pa kako sva se z možem zblíževala! Nežnosti in globokega doživljanja, ki nama ga je manjkalo ali pa ga sploh nisva imela, nama je dajala narava sama od sebe. V planinah sva bila srečna, pozabila sva na vse, tu sva jemala moč.

Kajenja nisem bila sposobna opustiti. Odločila sem se za cigarete, zapustila program in moža ter odšla v skupino in klub zdravljenih alkoholikov za Bežigrad. Cigarete so bile huda ovira, zaradi katere se nikakor nisem mogla izenačiti s tovariši v skupini. To je name vplivalo tako, da sem bila vedno v obrambni poziciji. Zato nisem bila sposobna sprejemati resnice o sebi in moja pot k zdravju je bila zastavljena z navidez neprehodno oviro.

Za Bežigradom so me lepo sprejeli. A čutiti je bilo le nekako tiho in prikrito zadovoljstvo, češ: pogledjte jo, dr. R. jo je nagnal, ušla mu je k nam! Dobro sem se počutila le toliko, ker mi je bila dana možnost, da sem bila vključena kot zdravljeni alkoholik. V petih mesecih v Bohoričevi sem le spoznala vrednost tamkajšnjega programa, ki je bil na zavidljivi višini. Sedaj pa sem bila v skupini in klubu, kjer smo s skrajnimi napori le vzdrževali abstinenco.

Nekateri so skrivaj pili; bili pa so tudi taki, ki so pijani prihajali na sestanke skupine. Osip je bil precejšen. Posrečilo se mi je, da sem ostala trezna. Z mojo osebnostno rastjo pa ni bilo nič. Vzgoja in prevzgoja sta obtičali. Večkrat sem tam doživela potuho; da, celo občudovali so me, ker sem bila trezna kljub temu, da je mož v drugem programu.

Sporazumevanje z možem je usahnilo. Najin pogovor je tekel nekako tako, kot bi jaz govorila francosko, mož pa kitajsko. Komunikacija je bila torej pretrgana; šla sva se samo: kdo bo koga! Kadar pa se je zgodilo, da mi je mož prinesel kakšno anke to ali pa vprašalnik od dr. R., sem se raznežila in pri srcu me je stiskalo. Kako neopazno, diskretno in nežno so me moji bivši tovariši iz skupine znali prebujati. Vaba je dišala in težko se ji je bilo upirati. Janez pa mi je uhajal vedno dlje in čutila sem, da ga kaj kmalu ne bom več mogla dohiteti, da bo vse prepozno. A trmasto sem vztrajala za Bežigradom.

Vesela sem bila Janezovega sporočila, da me je dr. R. in skupina pripravljena ponovno sprejeti, če bom sprejela program in opustila cigarete.

Ko sem se ponovno vključila, mi je bilo nerodno. A prepričana sem bila, kako jih bom s svojo zunanostjo šokirala, saj že daleč nisem več bila podobna ženski, ki je nekoč pila. Spet sem se uštela. Prav malo jih je zanimala moja zunanost, zanimala jih je moja osebnost. Kaj mislim o najini prihodnosti in koliko lastnih naporov in truda sem pripravljena vložiti v to, da bo najino skupno življenje postalo polno in da bova spet zaživela v lepih, odprtih in skladnih partnerskih odnosih! Iz mojega vedenja in pripovedovanja pa so lahko natanko opazili, da sem dve leti vrgla proč, saj sem bila skoraj natanko taka kot takrat, ko sem jih zapustila in šla v drug program. Bila sem še vedno »trezna alkoholičarka«.

Še tedaj sem se zavedela, da gre zares. Skupini sem dala besedo, da ne bom nikoli več kadila. V tem trenutku so vsi občutki, da nisem sprejeta, izginili. Posrečilo se je. Vedno bolj sem se lahko identificirala s kakšnim izmed njih. Bili so razumevajoči in vedela sem, da me bodo tudi glede teka »počakali«, da se mi odpre. Začeli so mi verjeti, saj sem naredila veliko dejanje. Držala sem besedo in prenehala kaditi. Še posebej pa je bil ponosen name mož. Moj ugled v njegovih očeh je zrasel. Doma je postajalo vedno lepše. Vedno bližje sva si bila. Hodila sva v isti klub, v isto skupino, nihče od naju ni več kadil, pogovarjala sva se o najinih prijateljih in z njimi hodila na skupne izlete v planine. Še nikoli v življenju nisva imela toliko skupnih interesov.

Ob pisanju dnevnikov, domačih nalog, raziskovalnih nalog pa sem prišla o sebi do globokih spoznanj, ki so včasih stresno vplivala name. Včasih tako, da sem bila teh spoznanj vesela, saj so mi vlivala veliko volje in optimizma za nadaljnje življenje. Drugič pa so bila spet tako obarvana z občutki krivde, da je srce krvavelo. Brez članov skupine in njenega programa ter terapevta ne bi šlo dalje. Takrat sem se največkrat kot majhen otrok prepustila izkušnjam tovarišev v skupini, da me je ta ko slepca varno pripeljala čez prepad in me trdno postavila na varno pot, po kateri sem spet lahko samostojno zakorakala.

V veliko oporo pa mi je bil moj mož. Čedalje raje sem ga imela in počasi, a zanesljivo je raslo moje zaupanje vanj. Pravočasno sem spoznala, da nama rane, ki sva si jih zadajala v preteklosti, ne dajo in ne puste svobodno zaživeti. Naporno, boleče je bilo poračunavanje s preteklostjo. S pisanjem, ki pa ni šlo drugače kot le s poglobljenim razmišljanjem o sebi, pa sem tudi to počasi sprejemala kot grenko resnico in izkušnjo, ki je vedno manj bolela. Vsaka presoja, vsako spoznanje o sebi sem doživljala kot novo zmago. Počasi, a zanesljivo je bledela moja podoba sebe kot ženske, ki je znala samo širiti noge ter vrteti kuhalnico in metlo. Cilj, ki sem si ga zastavila v svoji prevzgoji, je bil: postanem naj zrejša ženska, ki jo bo

zadovoljevalo le kvalitetno življenje, življenje, ki ohranja lep, skladen in iskren partnerski odnos. S pomočjo vzgojnih in prevzgojnih sredstev v našem programu mi to zdaj dobro uspeva.

Na začetku pa je bilo spet in spet kaj narobe. Začelo me je motiti, ker sem bila v svoji skupini na »repu« glede teka, saj so že vsi tekli, jaz pa še ne. Prvi me je »pognal« v tek dr. R. na Maratonu treh src v Kranju. Ljubeznivo naju je z možem predstavil novinarju iz Zagreba, ki je prišel pisat o teku, o zdravljenju alkoholizma s tekom. Mimogrede je še omenil, da bom jaz tekla deset kilometrov. Jaz pa sem prišla v Kranj samo gledat, kako bodo drugi tekli in se potili. Sram me je postalo. Odločila sem se, saj sem vedela, da me ne bodo med potjo zadavili. Premagala sem to razdaljo – in samo sebe! Na cilju, ne vem, kdo je bil srečnejši od mene. Jaz sama, moj partner ali moji tovariši. Ta prvi tek sem globoko doživela. Spoznala sem, da se res samo s tekom dajo izmeriti moči, koliko je človek pripravljen napraviti iz sebe. Od Kranja dalje je postajalo najino skupno življenje še lepše.

Z vsakim pretečenim kilometrom je postajala bolečina manjša in po petem kilometru sem ji popolnoma ušla. Od kranjske izkušnje dalje se žalosti, stresov, slabe volje ne bojim več. S tekom gre vse lažje, življenje je lepše, bolj mirno. Danes tečeva z Janezom skupaj. Tako imava še en skupen interes, ki naju trdno povezuje in zblizuje.

Naše delo v skupini, ali boljše šoli za življenje, je takšno: karkoli že delaš, če je še tako težko, se vedno splača potruditi. Rezultat je neprecenljive vrednosti. Noben trud ni vložen zaman. Nikoli!

Seveda, včasih še vedno zaškriplje v odnosu z možem. Vedno pa skušava s pogovorom razrešiti konflikt tako, da sva oba zadovoljna. Pogovor je na tovariški višini. Sredstev, ki bi naju prizadela ali celo žalila, se ne poslužujeva. Seveda se zgodi, čeprav zelo redko, a zgodi pa se, da se spozabim – a tu so še najini tovariši iz skupine, s katerimi imava tesne prijateljske odnose. Brez sprenevedanja in iskreno mi povedo, kar mi gre. Pa tudi spomnijo me na to, da človek ne more biti vedno v nebesih, in če to vem, je vse veliko lažje. Naučila sem se reševati težave brez omame, brez bega iz stvarnosti. Tudi ta moč je v našem programu. In v naših prijateljskih vezeh.

Imela sem veliko srečo, ki mi jo je omogočila direktorica delovne organizacije, kjer sem se že v prvem letu zdravljenja zaposlila kot strojepiska in administratorica. Spominjam se, kako tovarišic, s katerim sem delala, nisem in nisem mogla prepričati, kako rada hodim na delo. Niso me mogle razumeti. Občutke krivde do delovnih ljudi, ki so delali in garali, jaz pa sem pila in spala, sem presegla tako, da sem rada hodila na delo z veliko odgovornostjo in pravim odnosom do dela. Vsak praznik, še posebej pa 1. maj in 29. november pa tudi novo leto, sem iz lastnega nagiba praznovala tako, da sem v službi vse postorila. Moji predali so bili prazni.

Gotovo sem bila po svoje težavna, ko sem delala in se vedla čisto drugače, kot so od mene pričakovali. Prav gotovo tudi dostikrat vsiljiva, ko sem vsa navdušena razlagala svoje zdravljenje. Vsiljiva pa je bila tudi sodelavka, ki se je vedla zelo terapevtsko, tako da so morali prav vsi zvedeti, da sem jaz tista, ki ne sme piti, čeprav sem to sama bolje vedela od nje. Morala sem se prilagajati in počakati dan, ko jim bom lahko dokazala, da ni samo tisti alkoholik, ki že leži v jarku, in pa tisti, ki se zdravi, temveč da so tisti »vmes« še najbolj nevarni.

Ker sem povedala vedno vse naravnost in ker sem tako tudi mislila, so me po treh letih zdravljenja (gotovo iz hudobije in maščevanja nekaterih) s sklepom sveta delavcev zavezali, da moram vse izostanke zaradi terapevtske skupine nadoknaditi. Splošna praksa pa kaže, da je v naši delovni enoti očitno treba nadoknaditi samo zdravljenje, drugi privatni izhodi pa so nekako dovoljeni po milji volji posameznika, kakor se pač kdo znajde. Zamujenega časa mu ni treba nadoknaditi. Bila sem hudo prizadeta in razočarana nad tovariši v svojem delovnem okolju. Pa sem tudi to presegla. Ponosna sem, da sem »profesorica« alkoholizma, da vem, kako se gradi lep in skladen partnerski odnos, da vem, kaj je pozitivna in kaj negativna socialna pomoč. Vse to bi še kako prav prišlo mojim sodelavkam, saj je njihovo delo posredno povezano z alkoholizmom in vsem, kar je s to boleznijo tesno povezano.

Moje izkušnje in sporočila so iskrena, a jim zelo neradi prisluhnejo, kaj šele, da bi jih uporabili. Res pa je, da v našem kolektivu vsaj vpričo mene nihče več ne govori čez »sistem« dr. Ruglja. Njegovo knjigo Uspešna pot je kupilo veliko tovarišic. Kadar pa le koga zanese na to področje in ga skuša razvrednotiti, se z vsem srcem in pametjo postavim v bran ter s svojimi izkušnjami dokažem zmoto in natolcevanje.

Še v nekritičnem času in med odvisnostjo od alkohola sem imela prijateljico – sosedo. Tudi do nje sem imela občutek krivde. Včasih sem jo poklicala »na pomoč« in je morala gledati ter poslušati moje razgrajanje. Bila je visoko nad menoj. In to ji je godilo. Ko pa sem se začela zdraviti in osebnostno rasti, da sva si lahko gledali vodoravno iz oči v oči, se je najino prijateljstvo začelo krhati. Razumljivo, da ji je bilo težko poslušati, kako je najin odnos z možem vedno lepši, iskren, ona pa se je na vikendu pretepala s svojim možem. Pa je vseeno še nekako šlo in od časa do časa sva si bili prav pristrčni. Ko pa sem prenehala kaditi, sem sodu odbila dno. Tega pa ona ni zmogla. Brez razloga me je, ko sem enkrat dobronamerno prišla na obisk, vrgla čez prag!

Sin Marko se je rešil pred nama tako, da se je poročil in si ustvaril lastno družino. Ker smo stanovali v isti hiši, vem, kako težko je gledala najin razkroj in kako se me je sramoval. Veliko sem razmišljala o svoji snahi. Odpor, ki ga je kazala do mene, je bil popolnoma upravičen. Bila sem mati njenega ljubega, ki sem ga neusmiljeno bičala s svojim alkoholizmom. Po moji zaslugi je dobila popolnoma strtega moža in namesto, da bi uživala v miru in sreči, se je morala iz ljubeče žene ničkolikokrat spremeniti v njegovega zdravnika.

Ker smo danes drug do drugega iskreni, se zalotim, kako svojo rehabilitacijo in vzpon merim po svoji snahi. Ona me je lahko doživljala najprej najbolj neprizadeto, potem pa vse globlje in globlje do najhujših odporov, v katere sem jo sama prisilila. Bila pa je toliko pametna in osveščena, da mi ni pustila do svoje hčere, moje vnukinje. Neizmerno sem ji hvaležna za to. Danes me vnukinja pozna tako, kakršna sem sedaj, čeprav ve, da sem bila nekoč alkoholik. Težko je verjeti, da je kdaj katera mati toliko storila za svojega otroka kot moja snaha, ki je preprečila in prihranila nedolžnemu otroku srečanje z razčlovečeno in pijano staro mamo!

Kaj pa najin sin? Saj so vendar vsi otroci alkoholičnih staršev nagnjeni k temu, da postanejo alkoholiki. Morda moj sin ni, morda? Odločil se je za življenje, ki ohranja. Ne pije in ne kadi, teče ter skrbi, da je v dobri telesni in duševni kondiciji.

Lahko, da razmišljam malo preveč sentimentalno. A tole misel doživljam globoko. Ni se mu več treba sramovati svoje matere. Ko me bo pospremil na zadnji poti, bo lahko ponosno z dvignjeno glavo pokazal svojo žalost, brez lažnih solza. Če bo mojemu sinu uspelo in ga življenje ne bo zlomilo ter ne bo zašel v alkoholizem, je v naši družini veriga alkoholizma pretrgana.

Moj brat pije in se razkraja. Mati v domu upokojencev čaka svoj konec. Ne obiskujeva jo ne brat ne jaz. Bolnih – patoloških odnosov ne mislim obnavljati, še manj vzdrževati. Vseeno pa ji želim vse najboljše. V svojem zmotnem razmišljanju je gotovo prepričana, koliko dobrega je naredila v življenju in je, morda, res včasih še srečna. Naj bo tako. Očeta nimam več.

Marina Gorjan

P. S.: Ta spoznanja in razodetja o sebi podarjam vsem tistim ženam, ki jih je življenje zlomilo in pahnilo v brezno alkoholizma – a iz njega ne najdejo rešitve. Moja pot je pot, ki rešuje.

DANTEJEV PEKEL JE BIL FLORIDA! (IZPOVED MOŽA)

Vsega, kar sem doživljal v svoji rani mladosti, se rad spominjam. Misel na mladost, na doživljanja pred štiridesetimi, petinštiridesetimi leti, se mi zdijo kot svetla zarja, tam daleč daleč, nekaj strašno lepega, brezskrbnega.

Živeli smo v mestu, v veliki hiši, takrat se ji je reklo vila. Bilo nas je veliko – stricev in tet, bratrancev in sestričen pa sosedstva, tako da nas je bilo vedno dovolj za igro in zabavo. Hiša je stala v samem zelenju, blizu Rožnika, ki je še povečeval naš vrt in razširjal naš prostor za tisoč otroških dejavnosti.

Bil sem telovadec pri Sokolu, precej uspešen. Bil sem skavt, kjer sem se učil nešteto veščin, od vožljanja vrvi v praktične vozle do umetnosti molka pa streljanja z lokom, postavljanja tabora in drugega. Še danes je čas, ki sem ga prebijal pri skavtili, svetel spomin, eden mojih najdražjih. Tam sem dobil tudi prvo podlago za spoznavanje in spoštovanje narave, vseh njenih lepot in nevarnosti. To sem dojel tako globoko, da se še danes, po toliko letih rad spominjam teh nauk in zapovedi in jih še danes upoštevam, ker so bili tako bogati in resnični, da ne morejo zbledeti nikoli.

Dom sem imel rad, še dandanašnji zaigra srce, ko se spominjam vseh lepih trenutkov, ki sem jih preživel v njem. Nismo živeli v izobilju, ker si ga starša, oba učitelja, s takratno plačo tudi nista mogla privoščiti, a tudi pomanjkanja nismo trpeli. Toda živeli smo otroštvo, polno iger in brezskrbnosti. Šolo sem zdeloval mimogrede, bolj za zabavo kot zares. V vse to je udarila vojna, ko še nisem imel enajst let. Vsega nisem razumel – vedel sem, da se dogajajo strašne stvari. Ljudje, ki sem jih poznal, jih imel rad, so zginevali – eni v zapore in nato v internacijo, drugi še bolj skrivnostno – neznano kam (kasneje smo zvedeli, da v partizane – v gozdove), tretji so preprosto umirali – nasilno, od soldateske, pokrite z jeklenimi čeladami. Ponoči so udirali v naše hiše in vodili s seboj ljudi, ki smo jih imeli radi. Tudi očeta so odgnali v Dachau, tako da je postalo življenje še bolj žalostno. Očeta sem imel neizmerno rad, bil mi je simbol poštenja in vzor, kakšen mora biti človek.

No, tudi leta vojne so minila, začela se je doba obnove. Z vsem žarom smo hodili v delovne brigade. Nosila nas je preprosta radostna zavest, da je konec strahu pred zločinskim terorjem, ki smo mu bili toliko let izpostavljeni v zamreženem mestu, da je spet napočil čas radosti in neizkoriščene mladosti. Bili smo presrečni, posebno zato, ker se je vrnil živ tudi oče, tako da smo bili zopet skupaj.

S skavti je bilo konec. Zato pa sem postal smučarski učitelj, telovadec in seveda košarkaš – eden prvih v Sloveniji. Ta šport mi je nato naslednjih dvanajst, trinajst let pomenil vse. Posvetil sem se mu z vsem žarom in veseljem, ker mi je dajal tisto, kar lahko življenje nudi mlademu človeku, posebno po obdobju svetovne vojne, ko ni bilo nič – razen strahu.

Doživljal sem drugo obdobje svoje mladosti – kot športnik, eden najboljših. Mnogo smo potovali doma in po tujem, kar je bil za tiste čase, kmalu po vojni, poseben privilegij, saj so bile meje strogo zaprte in je bila tujina tabu za večino naših ljudi. Doživljal sem slavo in posebno slast, ker sem bil dolgo časa ljubljeneц publike, kjerkoli sem se pokazal. In kaj je večji opoj za mladega fanta, kot popularnost in slava.

Tako so tekla leta. Študiral nisem preveč vneto. Gimnazijo sem opravil brez posebnih težav – čeprav so se že kazali tudi prvi znaki zadreg, posebno tam, kjer je bil potreben resen študij. Nikdar namreč nisem študiral, bolj resno delal, ker sem pač shajal »na lahko« brez trdega dela. Ko pa sem se vpisal na fakulteto za strojništvo, kjer je bilo treba nekaj znati in z improvizacijo ni šlo več, se je zataknilo, zaškripalo in na koncu obstalo. Ni in ni šlo. Še vedno pa sem imel rajši šport kot resno delo.

Medtem sem tudi spoznal in tudi že začel resno hoditi s svojo sedanjo ženo Marino. Z dekleti kljub popularnosti nisem imel nobenih izkušenj. Nekako bal sem se jih, ker so mi vedno zbudale nekakšen strah pred neznanim, pa nisem vedel, kaj reči, kako se obnašati, skratka, bil sem do kraja zmeden. Zato tudi nisem nikoli rinil v njihovo družbo. Na plese nisem hodil rad, če pa sem moral iti zaradi fantov, sem se raje »važno« držal ob strani, kot da sem nad vsemi dogajANJI vzvišen in se me vse nič ne tiče in me ne zanima. V resnici pa sem bil le do dna prestrašen – pred neznanim, pred nečim, kar ne znam obvladati.

Toda – z mojo Marino je bila ljubezen na prvi pogled. Takoj sem jo vzljubil, vzljubil z vsem žarom osemnajstletnega fanta, ki še ni občutil lepote ljubezni in odziva ženskega bitja, ki sem se ga na dnu duše bal.

Živela sva rajsko življanje. Rajsko v pogledu naju dveh, ki sva bila zaljubljena, srečna, da pripadava drug drugemu in ker sva se predajala eden drugemu vsa in vedno. V tistih časih po vojni nismo imeli ničesar – še kolesa ne. Toda bilo nama je lepo, imela sva drug drugega. Še danes mi je toplo pri srcu, ko se spomnim najinih srečanj. Kako sem hitel v njen objem, sij njenih srečnih oči – gledala je kot lisička – in vseh tistih lepih trenutkov, ko sva pripadala drug drugemu in ni obstajalo okrog naju nič, razen naju dveh in najine ljubezni. Živel sem kot ptič na oblakih – moja sreča je bila popolna. Imel sem vse – ljubljeno dekle in dom, starše, brate in druge prijatelje. Tu pa se tudi začanja drugi del mojega življanja, drugi del, ki se tudi bistveno razlikuje od prvega.

Marina je hodila v službo, zaslužila je malo. Jaz pa sem se šel študenta – športnika. Tudi doma ni bilo več tako kot včasih. Odrastel sem, gledal sem svet okrog sebe tudi z drugimi očmi in tudi drugače videl. Med očetom in materjo ni bilo

vse tako »pocukrano«, kot sem mislil, da je. Vrstili so se prepiri, oče je bil rajši s prijatelji kot doma, mati pa je z igranimi srčnimi napadi strahovala vse okrog sebe. Predvsem sem bil žrtev jaz, ki sem se kot naiven otrok zelo bal za življenje svojih staršev. Cele noči sem prebedel pri materi, ker očeta ni bilo. Starejši brat si tega ni gnal preveč k srcu, jaz pa sem jemal vse zares, saj tudi sedem let mlajši brat še ni vedel, za kaj gre. Ko pa sem se vedno bolj navezoval na Marino, mi dom ni bil več kot nekoč, čeprav sem bil usodno vezan tudi na očeta, ki sem ga še vedno neizmerno spoštoval.

Tudi pri Marini doma ni bilo tako, kot bi moralo biti. Večno si je želela, da bi šla nekam daleč – stran – sama, da bi nemoteno uživala najino srečo. Zato sva se odločila, da se poročiva, v trdni veri, da se bova s tem umaknila vsem težavam, ki so naju pestile.

Toda zмота je bila velika, najina ljubezen le ni mogla biti zdravilo prav za vse tegobe, s katerimi sva se morala spoprijeti.

Stanovala sva pri mojih starših, v majhni sobici. Moja mati se je potrudila, da bi nama zagrenila življenje, kolikor se je le dalo. Nikdar namreč ni pristala in se sprijaznila s tem, da »njen Jani« ne pripada samo njej, ampak da je odslej najprej »last« druge ženske. Mučila naju je z vsem mogočim, tako da sva mnogokrat jokala, objeta v najini sobici. Vedno sem jo tolažil, da bo že bolje – toda bilo je vse slabše in slabše. Mati je pač čutila, da me izgublja, ker me je s svojo osornostjo do moje žene odbijala. Toda moja krščansko – meščansko – patriarhalna vzgoja mi ni dopuščala, da bi tako nevdržno stanje kratkomalo presekal. Trpela sva in čakala na lepše čase.

Po letu dni, ko se nama je rodil sin, naju je mati dobesedno postavila na cesto, češ: »Z vajinim otrokom se jaz ne bom ukvarjala. Saj se nismo dogovorili, da bosta imela pri meni tudi otroke!« Tako sva šla k njenim staršem, ki so imeli enosobno stanovanje s kabinetom. Odstopili so nama eno od dveh zakonskih postelj, da sva imela kje spati, v kabinetu pa je stanoval njen brat. Bila sva srečna, da sva skupaj, da imava otroka in se nisva zavedala, kako usodno lahko tako nemogoče okolje in način življenja vpliva na najine odnose. Tudi zato, ker sem do svoje družine še vedno gojil prijateljska čustva in zahteval od žene, da je prenašala njihovo družbo: še celo veliko bolj, kot bi bilo sploh treba. Dobivali smo se v mestu – jasno v gostilni; šli smo skupaj na počitnice, skupaj smo preživljali konec tedna – skratka: moja družba so bili moji starši in njihovi prijatelji. Vsak poskus »upora« s strani žene sem preprečil in nisem mogel razumeti, da ni srečna, če sem srečen jaz, saj jo ljubim nad vse in hodim v družbo »samo« s svojimi starši, skupaj z njo! Nisem razumel, da bi bila mnogo rajši sama z menoj, pa čeprav brez izletov, piknikov, dopusta ob morju v družbi z mojimi starši. Mislil sem, da družina mora držati skupaj, da smo srečna velika družina, ko se tako čvrsto družita dva rodova in to vse vkljub temu, kar je bilo, kljub strašnemu odnosu moje matere do moje družine.

Medtem sem se zaposlil, ker ni šlo več samo z Marinino plačo. Odslužil sem tudi vojake.

Preselili smo se v drugo, samo dvosobno stanovanje. Tako smo morali biti zdaj v eni sobi skupaj njen brat z ženo in kasneje z ljubicami, ker se je od žene ločil. Kaj sva vse prestajala v taki kombinaciji, ni da bi govoril. Vse od strahovitega smrčanja, da so se tresla stekla v oknu, do pohotnega vzdihovanja žensk, ki so, site ljubezni, vzdihovale zraven naju.

Delo, ki sem ga prevzel, je terjalo od mene veliko časa in potovanj. Moral sem se odreči tudi športu, če sem hotel službo opravljati tako, kot so od mene zahtevali. To so bili strašni časi. Čas po vojni je bil sploh čuden čas. Po prestanih strahotah je napetost popustila in ljudje so se sproščali na mnogo načinov. Jaz pri delu, kjer sem bil z dvaindvajsetimi leti med najmlajšimi, željan uveljavitve, delal vse, kar je bilo treba, da bi si pri starejših pridobil ugled. Kje je bila boljša priložnost kot pri pijači? Pilo se je ogromno in povsod. V pisarnah, pri poslovnih pogovorih, na sindikalnih zabavah in proslavah; ker pa to ni bilo dovolj, še zasebno. bil sem mlad, poln kondicije in sem vse skupaj lahko prenašal – bolje kot moji starejši sodelavci. Vseeno pa je bila to velika mora zame, še posebej pa za Marino. Mnogokrat sem bil z doma, dostikrat prihajal domov pijan kot klada – in trdil, da tako mora biti, da ne morem biti edini, ki zapušča družbo, da si moram skovati krog »dobrih prijateljev«, ker sem šele na začetku, mlad in neizkušen. . . .

Kljub vsemu, ko sem za svojo službo žrtvoval vse, tudi svojo srečo doma in ljubezen svoje žene, sem se moral boriti štiri leta, da sem prišel do stanovanja. Svojega stanovanja. Naposled, tako sem mislil, je vse rešeno, vse težave so za nama!

Pa ni bilo tako. Težave niso ostale za nama, ampak sva jih vse po vrsti nesla s seboj in so živele dalje z nama. Tako kot prej oziroma še bolj, ker so se nakopičile, razbohotile in se s svojo razsežnostjo že močno rinile na najin vrt, na katerem je ob še vedno rastočih rožah bohotno uspevalo že mnogo plevela in bodečega trnja. Vedno bolj in neopazno so se gredice rož sušile in izginjale pod težo plevela.

Jaz pa kar naprej – videl in razumel nisem nič, svarilnih znakov v razpoloženju in odnosu žene do mene nisem niti zaznal, kaj šele upošteval, še vedno so bili lastniki mojega življenja – služba, starši in njihova družba in šele kot tretje – moja žena z mojim sinom – to je moj dom.

V novo stanovanje je še vedno prihajal oče s prijatelji – jedlo se je, pilo – žena kot dobra gospodinja pa je kuhala, pospravljala, stregla v nedogled. Meni pa se je strašno imenitno zdelo, ko so jo hvalili, kakšna dobra gospodinja da je.

Kadarkoli je poskušala uiti iz tega začaranega kroga, sem jo rotil v imenu najine velike ljubezni, naj ne zahteva od mene, da prekinem s starši, da naj omejim obiske in spremenim način življenja. Sam sem bil srečen s svojo Marino in svojimi starši.

Prišlo je leto 1964, ko mi je umrl mlajši brat in malo za tem še oče. Mislil sem, da se je podrl svet, da bo z menoj konec. Prvič sem doživel smrt blizu sebe, prvič sem držal v rokah mrtvo bitje, ki sem ga imel neizmerno rad. Tako brata kot očeta. Kar naenkrat ju ni bilo več – nikdar več – za zmerom sem se moral posloviti od njih. Za mene je bil to strašen udarec. Toda danes, ko je minilo skoraj dvajset let, mislim, da mi je usoda rešila življenjsko stisko, ki je sam nisem mogel rešiti. Sam ne bi nikdar mogel in znal urediti odnosov s svojo primarno družino; to se pravi, da bi sebe, predvsem pa svojo ženo in otroka žrtvoval za prvotni odnos s primarno družino. Kakor se to morebiti čudno sliši (sliši predvsem za tiste, ki teh stvari niso nikdar razčiščevali in so obremenjeni s patriarhalno vzgojo, kot sem jo bil deležen jaz), se zdaj zavedam, da je bilo tako in nič drugače.

Po smrti očeta in brata se je naša družina razbila, ker do starejšega brata nisem čutil ničesar. Najin odnos je bil že dolgo samo formalnost, ker sva si bila pač popolnoma različna in nisva nikdar mogla shajati drug z drugim. Čudno se sliši,

toda to je edini človek na svetu, s katerim sem se telesno spopadel. Prevezel je funkcijo očeta, manipuliral z materjo, tako da smo si bili vedno večji tujci. Kadar pa smo že iz formalnih razlogov in tradicije prišli skupaj, je bil običajno prepir, tako da sem se vsemu več ali manj izogibal. Za mater je bil pač starejši brat nadomestek za umrlega moža, jaz pa naj bi se znašel sam. Vedno je imela navado reči: »Oh Jani, ti si pameten! Boš že kako.« Še ko sem ji proti koncu njenega življenja poskušal pomagati ter ji omogočiti mirno in udobno starost, sem bil grobo odbit in neprijazno izigran. Zato ob njeni smrti nisem čutil, da sem izgubil mater, temveč sem samo nemo registriral njen odhod iz svojega življenja. Tako se je končala zgodba moje prvotne družine, ki mi je toliko pomenila, na katero so me vezali mnogi lepi spomini. A vendar me je uničila, me zaradi svojega egoizma, ki ga taka vzgoja, pa čeprav časovno pogojena, nujno vzpodbujala, pripeljala skoraj na rob propada – mene in mojo družino – ženo in sina, ki sem ju tako ljubil.

Ne skoraj na rob, temveč čisto nad prepad, ker življenje, ki sva ga živela, ni bilo vredno tega imena. Dantejev pekel je Florida proti temu, kar se je dogajalo pri nas doma.

Čeprav sem bil po zaslugi usode nekako rešen spon in bremena prvotne družine, je bila kal zla, pogojena z načinom dotedanjega življenja, že tako močna, da brez posebnega posega ali ukrepanja ni bilo mogoče obrniti kolesa usode. Nesoglasja, spori med menoj in ženo, so bili na dnevnem redu in vedno pogosteje je bila na vrsti pijača, pa gostilna in družba, kjer se je pilo in pilo. Sam pa še vedno nisem vedel nič in nisem videl nič. Še bolj sem bil razočaran kot poprej, ko so bili po sredi starši. »Saj delam samo svojo službo, drugega nimam. Imam samo tebe in sina«, sem govoril. Mislil sem, da sem s tem napravil vse. Nisem pa znal zaznati stiske svoje žene, nisem znal in mogel zaznati klica na pomoč, ki ga je klicala žena. Vedno globlje sva lezla v razdor – v pijačo. Še vedno sem lahko dosti pil, nikdar nisem zamujal službe ali šprical, nasprotno, bil sem cenjen in spoštovan kot dober delavec, prijeten za družbo, sposoben – skratka samo vse dobro. Seveda, ko pa so bili na rešetu drugi, še toliko slabši in bolj odvisni od pijače, kot jaz sam.

Kako naj bi po vsem tem razumel očitke Marine, za katero sem postal vse, samo človek ne. Posvitalo se mi ni niti tedaj, ko se je vedno pogosteje dogajalo, da se je opila, ko sva že hodila po pijačo sama, če ni bilo družbe. Bil sem tako slep, da sem pijačo nosil domov in sva skupaj uživala pijansko opojnost. Še sam sem ji svetoval, naj pusti službo in ostane doma, ko mi je priznala, da v službi posluša očitke. Saj zaslužim dovolj, bom imel vsaj urejen dom in spočito ženo – ljubico, sem sklepal. Še vedno sem bil trdno prepričan, da je najino življenje v redu, da se imava rada – kar je bilo z moje strani tudi res – in da se bo vse nekeko uredilo. Še na kraj pameti mi ni prišlo, da bi bilo lahko kaj narobe, najmanj pa sem se ukvarjal z mislijo, da bi bilo že nujno kaj ukreniti, da bi se najin način življenja spremenil.

Udarilo je kot strela v drevo spoznanje, končno strašno spoznanje, da je žena pijanka, da je tako daleč, da je pijača v njej začela prevzemati glavno vlogo v vedenju do mene. Ko me je prvič udarila v obraz – z vsem sovraštvom, ki se je toliko let nabiralo v njej – nisem čutil samo udarca, temveč me je stresel mrz ob pogledu njenih oči, oči, ki sem jih imel tako rad, ki pa so tedaj izžarevale tako sovraštvo. Vedel sem: saj to je konec! Samo ljudje, ki v sebi ne premorejo ničesar drugega več kot le sovraštvo, lahko začnejo s telesnim obračunavanjem, tem

najbolj odvrtnem in ponižujočem odnosu dveh, posebno pa moža in žene, ki sta se nekdam ljubila.

Hitro je šlo navzdol. Začelo se je življenje, ki ga tako niti imenovati ne morem več. Res sva bila še živa, gibala sva se, jedla, spala – kadar sva. Hodil sem v službo – toda to ni bilo življenje, to je bilo hujše od smrti. Mnogokrat sem razmišljal, kaj mi je storiti. Nikdar pa nisem našel v sebi dovolj razuma, da bi se odločil in izginil iz tega sveta, ko nisem vedel več ne kam ne kod. Še globlje sem padel v svojih razmišljanjih, ko sem ugotovil, da jo lahko s klofuto vsaj deloma umirim. Ko sem storil to prvič, sem mislil, da se mi je svet podrl na glavo, tako globoko me je pretresel ta občutek: udaril sem ljubljeno bitje! Le kam sva prišla! Seveda se je to ponovilo še večkrat, toda vsakič sem čutil do sebe globok gnus in odpor.

Doma je bilo kot v hlevu. Ni bila več zmožna pospravljati – tudi po mesece dolgo ne, komaj in z veliko težavo je kdaj skuhala. V glavnem je spala. In kadar je spala, sem bil srečen, ker sem imel mir. Kadar pa ni spala, so se vrstili obračuni drug z drugim, noči so minevale v tepežu, prerekanju in lovljenju po stanovanju. Tako so minevala leta. Šest – sedem let pekla, ki se ga ne da opisati.

Ker nisem mogel spati, sem hodil okrog zdravnikov. Ti so mi glede na »naporno živčno službo« zapisovali razna pomirila. Nič ni pomagalo – kako tudi bi, ko pa sva imela vsak večer doma rabuko, dokler nisem lepega dne spoznal, da mi pomaga vino, da vsaj zaspim. Seveda sem nato vsak večer popil nekaj vina, da sem zaspal. Pa kaj je pomagalo, ko pa me je zbudila – začela s poračunavanjem česarkoli, meni pa je bilo še težje, ker sem bil tudi sam ves matast od alkohola. Pa vseeno nisem odnehal – le več vina sem popil, da je bolj držalo.

Ne morem govoriti v teh časih o kakršnihkoli medsebojnih odnosih, ker razen sovraštva med nama ni bilo ničesar več. Pa vseeno nisem nič ukrenil. V vsej množici sem bil sam; ni ga bilo, ki mi bi lahko dal pameten nasvet, katerega sem bil še kako potreben. Sem in tja sem se komu smilil – posebno pivskim tovarišem, češ, kakšno pijanko, grozno ženo da imam. To pa je bilo tudi vse.

V svoji nemoči sem se odločil, da pustim vse, kot je, naj teče, dokler teče. Želel pa sem si, da bi žena čimpreje umrla in tako rešila stisko, ki je nisem mogel rešiti. Tudi sam sem se popolnoma preišljeno odločil za počasen samomor s pijačo – za hitro odločitev nisem imel dovolj poguma. In tako je čas tekel...

Opazoval sem se, kako napredujem pri odvisnosti od alkohola. Najpreje je bilo zvečer pol litra, nato liter, kasneje dva. V začetku sem vzdržal brez pijače do večera, nato do popoldneva in nato mi je začel že prijati aperitiv. Zagotovo sem vedel, da počasi in zanesljivo bredem v alkoholizem. Bilo me je strah, toda nisem odnehal. Na delu sem še vedno dobro funkcioniral, nikdar nisem izostal, vedno sem bil na delu prvi, pa čeprav smo ponočevali do ranega jutra – skratka, s te strani ni bilo težav. V meni pa ni bilo ničesar, samo obup in popolna brezbriznost.

Ko sem moral na operacijo zaradi zamašene arterije na nogi, sem bil tako brezbrizen, kot da gre za nekoga drugega, ne zame – čeprav me je bilo strah, da mi bodo morali odrezati nogo. Strah pa predvsem zato, da ne bi bil potem popolnoma odvisen od svoje žene – pijanke, da ji ne bi mogel pobegniti, da bi me imela v svojih rokah in me mučila dneve in noči.

Še vedno sem se imel za trpina, ki ga tepe usoda, ker mu je naklonila tako ženo, še vedno sem vztrajal v svoji metodi uničevanja. Njo sem prepustil pijači – v nadi, da ne bo vzdržala dolgo.

Kaj vse in kako dolgo zdrži človek, to je neverjetno!

Sin je seveda medtem odrasel. Zvesto je sledil najinemu propadu, vse videl, vse razumel in vedno bolj se je odmikal od naju in vedno bolj naju je sovražil. Našel si je dekle, se poročil, ustvaril svoj dom in naše vezi so bile skoraj pretrgane. Kako pametno je ravnal, da se ni pustil potegniti v vrtinec zlobe in sovraštva, da je pobegnul v svet ljubezni in spoštovanja. Rodila se je vnukinja, ki pa ji snaha ni pustila, da bi imela kakršnekoli stike z nama. Takrat nam je bilo to nerazumljivo in grdo. Danes pa lahko samo rečem, da sva ji za tako ravnanje hvaležna, ker je otroku preprečila, da bi spoznal vso strahoto, vso gnusobo usode dveh pijancev.

Nekega dne pa je prišla žena z novico, da sva naročena k zdravniku, dr. Ruglju – da se bova šla zdravit.

Čeprav nisem imel pojma, za kaj gre, kako te stvari izgledajo, kaj se tam dogaja, sem takoj pristal na to, da greva, saj sem sam pri sebi že dolgo čakal, da bi se karkoli zgodilo. Samo da bi bilo konec takega svinjskega življenja! Čeprav smrt. Ponuja pa se možnost zdravljenja in s tem morda celo možnost, da bo morda nekoč lepše. Tedaj sem že sam pri sebi tudi vedel, da moram nehati s pijačo, če se ne želim ves popolnoma uničiti. Že čez dan sem preveč pil, večerna uspavalna doza pa je že obsegala vsaj dva litra vina.

Mnogokrat sem se kasneje spraševal, zakaj sem se lahko tako hitro odločil za zdravljenje. Vem, da zato, ker sem se že sam čutil zrelega za zdravljenje – poleg tega pa sem gojil rahlo upanje, da se bo tudi žena spremenila in bova lahko živela tako kot nekoč – toda brez pijače. Pustiti pijačo, tako sem mislil, je tudi edini cilj zdravljenja, saj če ne piješ, si normalen, zdrav človek. Da, tako sem mislil. Ker pač nikdar nisem razmišljal o tem, zakaj je začela s pitjem in kaj jo je pripeljalo do tega, da me tako sovraži. Za to sem krivil le pijačo, saj kadar je imela svetel trenutek, ki pa je bil pri koncu sila redek, je bila dobra, tako mila, da bi brez nadaljnega lahko živel z njo. Zaradi vsega tega sem se v skupino vključil z velikim upanjem in veseljem. Popolnoma porušeno in požgano zgradbo najinega življenja morava poskusiti porušiti in zgraditi nekaj novega, boljšega. Nisem pa si bil na jasnem, da se bom moral pri tem graditi tudi sam, da bom moral pozabiti in spremeniti več stvari, ki sem jih gojil v sebi skoraj petdeset let in da to niso niti najmanj preproste, ki se uresničujejo čez noč samo s sklepom, da ne bom več pil.

Tako sva začela iz nič. Bilo je, kot da se na novo rojevam. Zadovoljen sem bil, da imam možnost – poleg tega pa sem bil prepričan, da nama bo uspelo. Ne vem, zakaj sem lahko bil tako prepričan – morda zato, ker nisem pozabil, kako rada sva se imela nekoč. Ko zdaj razmišljam o teh preteklih petih letih, moram reči, da sem vesel, da sem jih lahko doživel. Hudo ceno sem moral plačati, da sem lahko doživel to obdobje. Obdobje, ki pa je meni in Marini dalo ogromno, ki je popolnoma spremenilo najino življenje, spremenilo tako, da se življenja veseliva, da uživava; skratka, prišla sva tako daleč, da lahko preteklost ocenjujema in se ob njej učiva ter izpopolnjujema. Spomin na pretekle nesrečne dni naju ne ugonablja in ločuje več. Ko mi je pred nedavnim žena poklonila knjigo, mi je v posvetilo napisala: »Mojemu dragemu Janezu v spomin na huda, a najlepša leta najinega življenja!« S tem je povedano vse; kaj doživlja – pa ne samo ona, tudi jaz. Ponosen in vesel sem, da sem član naše »fakultete« za zdravo življenje in skladne partnerske odnose. Prav ta zadnji cilj sva oba vzela najresneje – ker ne dvomim, da je to tudi tisti temelj zakoncev, na katerega je treba zidati vse drugo. Samo, da se to ne da rešiti samo z

zaobljubo, da bo tako ali tako, ampak je za to treba mnogo truda in časa. Da lahko svojo kožo obrneš, jo moraš prej sleči in potem znova obleči na pravo stran. Kdor misli, da je to kot bi hruške pekeli, mora poskusiti . . .

Kako reševati spore, ko pa se niti pogovarjati nisva znala? Še začela nisva, je bil že ogenj v strehi, ovire pa nisva odstranila in sledili so »tihan« dnevi ali tedni. Ne, da ne bi hotela biti boljša, razumljivejša, bolj popustljiva – ne, le zmogla nisva takega načina, ki bi naju zblížal. Leta in leta sva se učila komunikacije – načina pristopa in pogovora, ki zblížuje, ne pa razkrajaja. Neštetokrat se mi ni posrečilo, neštetokrat sem podlegel stari navadi: utihnil sem, se zavil v molk in vse je ostalo po starem. Na tihem sem se jezil nase, toda nekaka kepa v grlu mi ni dala, da bi spregovoril, da bi prekinil molk in se približal. Jasno, da se ne da nič rešiti, če se tiščita dva vsak v svoj kot. Nato sva uvedla načelo, da pomaga tisti, ki to zmore. Moram priznati, da je bila to največkrat žena. Razumela je, da se borim za boljšo obliko odnosov, da pa tega vedno ne zmorem, da se v meni upira vse, kar je bilo prirojenega in privzgojenega ali kako drugače pridobljeno. Toda steklo je. Zdaj lahko rečem, da se znava pogovoriti – s tem pa sproti razreševati, kar čas prinaša v skupno življenje.

Spremenil sem se v mnogočem. Te spremembe čutim v sebi, čuti jih okolica, v kateri živim in delam. Včasih me je vsak stres ali problemček vrgel s tira v neko nerazsodnost, v ukrepanje, ki ne vodi nikamor, rekel bi v neko histerično stanje. Kaj je bilo lažje, kot tako stanje nevtralizirati s kozarcem ali dvema pijače, ki me je »umirila«. Težava pa je ostala. Danes, če je stres prehud – grem v naravo, se ob telesnem naprežanju sprostim in zadevo razmislim in sproščeno, mirno ukrepam. Nikdar prej nisem razmišljal o sebi, o svojih reakcijah. Danes vsako svojo potezo analiziram, globoko premislim ter prihodnjič ukrepam drugače, če nisem zadovoljen s seboj.

Iz strogega patriarhalnega poglavarja družine se skušam spremeniti v potrpežljivega partnerja svoji življenjski družici, ker se zavedam, da si samo midva s skupnimi čustvenimi in delovnimi napori lahko urediva ostanek življenja tako, da bova živela človeka vredno. Če sva napravila štiri petini življenja, naj bo vsaj zadnja petina taka, da bo vredna spomina!

Ko sva prenehala s pitjem – kar je, ko se odločiš in vključiš v skupino, najenostavnejše – sva šele spoznala, kakšno je življenje brez alkohola. Naenkrat sem komaj čakal, da bo konec noči, da bom lahko vstal v novo, sončno jutro, z občutkom zmagošlavja in veseljem v srcu, da živim, da sem lahko deležen lepote belega dne z jasno glavo in mislijo. Te lepote juter so me tako prevzele, da so mi še danes nekak simbol zmage, zmage nad temnimi silami noči – alkoholizma in njegovih posledic. Kakor svetlo jutro, tako se mi zdi, doživljam tudi svoje, najino svetlo, veselja in ponosa polno novo življenje.

Vsa druga dejavnost pa je pomagala, da se lažje in trdneje zgradi most novih odnosov, ki so bili porušeni. Nepozabni so izleti v dvoje v planine. Tu sva doživljala dosti težav, ker žena ni nikoli planinarila, ker je imela do planin odpor in nepremagljiv strah pred strminami. Toda počasi, z voljo in potrpljenjem, sva tudi tukaj napravila velik korak naprej, tako da dandanes rada zakorakava v hribe, ki zagotovo imajo čudovito lastnost, da zblížujejo ljudi, da odpro zapornice, ki »spodaj« pregrajujejo in motijo sporazumevanje. Priroda in nevarnost sta zanesljivi zdravili, ki povzročata zdravo in prijetno telesno utrujenost, zdravita pa tudi rane

na duši. Narava ni ne sebična ne krivična. Pomaga ljudem, ki so njene pomoči potrebni in željni ter uničuje tiste, ki jo izigravajo ali je ne spoštujejo. Kadar potrebujem pomoč, se vračam v naravo, pa naj bo to morje ali potok, hrib ali dolina, gozd ali travnik.

Velikokrat sem se spraševal, kako in zakaj lahko deluje skupina tako blago-dejno in zdravilno na mojo dušo? Dostikrat mi ni bilo razumljivo, zakaj zdaj gre, prej pa nikakor ni šlo nič, kar sem obljubljal sam sebi ali pa ženi. Ne mislim, da samo zaradi strahu, češ, kaj bodo pa drugi rekli. Ne gre za to. Prej bi lahko trdil, da čutim dolžnost, da teh ljudi, članov skupine, ne bi razočaral s svojim vedenjem. Saj sem z njihovo pomočjo priplesal iz dna na vrtoglavo višino; tako visoko, da včasih že zviška gledam na druge ljudi, ki niso bili nikdar alkoholiki, pa tudi nikdar člani skupine za zdravo življenje in skladne partnerske odnose. Upam si trditi, da sem vesel, da sem prek alkoholizma prišel v skupino ljudi, ki mi pomenijo več, kot sem kdajkoli lahko pričakoval od njih. Ni slučajno, da je tako. Kdo pa ima zunaj našega kroga možnost take nesebične solidarnosti, objektivne kritike in prave duševne pomoči, ki lahko koristi, ne pa le tolaži in daje le lažno upanje?!

Mnogo se jih je zvrstilo v naših vrstah. Mnogo jih je prišlo poskusiti, ali jih bodo pozdravili drugi, sami pa bodo neprizadeto opazovali rezultat na samem sebi. Taki so tudi kmalu odšli. Bili so tudi taki, ki so z vnemo zgrabili, da bi tudi hitro odšli in se rešili pečata »alkoholika v postopku«, toda nimam veliko vere v njihovo »spreobrnitev«. Spreminjanje in preoblikovanje osebnosti ni preoblačenje srajce, to je proces, ki ga je treba doživljati v vseh oblikah in stopnjah. Pravimo, da se moramo spremeniti za 180 stopinj. Pri vojakih napravimo to s poveljem na levo okrog, pa smo obrnjeni na drugo stran in korakamo v novo smer. Z osebnostjo pa to ne gre. Mnogo truda je treba za to, mnogo razumevanja partnerja. Bolj ko sva se odmikala od ničle, več problemov je bilo, več jih je bilo treba rešiti, težji, bolj zapleteni so bili. Bil je čas, ko sem doživljal popolno impotenco, ker sem doživljal svojo ženo kot mater, kot učitelja, ki me samo muči. Ničesar nisem napravil, kot je treba; za vsako stvar, ki sem jo naredil, sem bil kritiziran in nič ni bilo v redu, dokler se skozi pogovor nisva dokopala do tega, da se je treba zboljšati. Žena je tudi spoznala, da komandiranje ne vodi nikamor. Spremenila se je – in o impotenci ni več sledu. Vem, da nekdo mora biti motor, ki v tem procesu ustvarjanja novih odnosov vleče; treba pa je paziti, da ta motor ni premočan, da ne potegne prehitro, tako da se partner ne more ujeti in slediti prehitremu tempu. Času je treba dati čas. Če si se kvaril petdeset ali pa samo deset let, se ne moreš popraviti v nekaj letih. Nestrpnost in misel, da partner noče, je sila nevarna in mnogokrat vodi namesto k slogi in utrjevanju odnosov v razkol. Sam sem to dostikrat doživljal in gledam zdaj druge, kako zelo jim škoduje njihova nestrpnost. Preteči 10 ali 20 kilometrov ali celo maraton je sila lepo in dobro, a tudi zelo naporno je. Toda samo to ne more urediti napačnega odnosa ali rešiti zapletenega spora med partnerjema. Za to sva dokaz midva, ki sva kljub temu, da sva bila »poseben problem« – za takega velja družinski alkoholizem – dosegla visoko stopnjo rehabilitacije. Čeprav nisva vrhunska hribolazca ali tekača, sva pa zato mnogo energije potrošila za urejanje partnerskih odnosov.

Danes živiva popolnoma drugače kot pred petimi leti, ko sva stopila na pot osveščanja. Lepo in zrelo. Ni me strah, ne današnjega ne jutrišnjega dne. Vse lahko

prebrodiva, ker sva osvojila prvi princip, ki je pogoj za vse ostale premike, to je pogovor. Vse se da urediti, če veš, za kaj gre; da pa veš, za kaj gre, je treba govoriti in si iskreno povedati svoje želje in doživljanja.

Nikdar v življenju še nisem imel toliko prijateljev, mislim člane skupine, kot jih imam danes. Pa tudi vrednost teh ljudi! Niso tisti, kot je bil krog tako imenovanih »prijateljev« ob šanku. Ne, to so ljudje, ki vedo, kaj je življenje, ki znajo ocenjevati prizadevanje in muke svojega soborca za boljši jutri. Za vsakega, ki umanjka, nam je hudo. Seveda za takega, ki se je vsaj potrudil, da bi zlezal iz jame. Smo kot velika družina. In kaj je večja vrednost, kot ljudje, na katere se lahko zaneseš, po katerih se lahko zgleduješ in so ti lahko vodilo, kako se posameznim težavam streže. Neizmerno smo bogati. Zato tudi ni brez podlage nevoščljivost ljudi, ki so zunaj našega kroga. Vidijo in tudi čutijo, kaj smo, do kam smo se dvignili – mi, ki smo bili že na listi odpisanih.

Nikdar pa tudi nisem užil toliko priznanj in spoštovanja kot sedaj. Čutim, da me okolica potrjuje, ko vidi, da vztrajam na svoji poti. Vsi, ki so količkaj objektivni, me priznajo, drugi pa, ki se ne morejo izvleči iz enake odvisnosti, pa so po večini zlobni in nevoščljivi. Naj bo, kar bo, v svojem želim vztrajati in bom vztrajal. Prelepo je živeti in delati osveščen in brez bremena odvisnosti. Nikdar več ne želim biti plazilec, ki iz blata ne sme dvigniti glave, da ga ne pohodi zdrav čas.

Kaj sva dosegla, jasno dokazuje sedanji odnos sina, snahe in vnukinje. Cenijo naju in naju radi obiščejo, skratka vidijo, da sva zlezla iz prepada, da sva človeka enakovredna vsakemu zdravemu. In kdo je lahko boljši sodnik kot čisti, neskaljani odnos vnukinje, desetletnega otroka, ki naju s svetlimi očmi, polnimi radosti, obiskuje in naju ima rada.

Ponavadi ima vsaka zgodba svoj konec. Moja ga nima. Nima ga zato, ker je to zgodba nekega življenja, ki je iz teme vstalo v svetel dan . . .

Janez Gorjan

KOMENTAR

1. Poglobljaj sem se v tisoče in tisoče tragičnih življenjskih usod, a nobena me ni tako pretresla kot njuna – tu razodeta. Kmalu bo šest let, odkar spremljam njun razvoj, prebral sem nad 200 njunih spisov in poslušal njune različne prispevke na približno štiristotih skupinskih srečanjih. Marsikakšna njuna avtoanaliza mi je segla do srca, pričujoča spisa pa sta me pretresla. Podobno se bo zgodilo, upam, tudi bralcu, ki bo njune spise natančno prebral in se ob njih zamislil.

Dvig tega para iz življenja v »hlevu« in smrtnem medsebojnem sovraštvu na »vrtoglavo višino« globokega razumevanja, pretresljive odkritosti in popolne pripadnosti drug drugemu je edinstven in največji uspeh na področju osebne preobrazbe zakoncev – alkoholikov, ki sem ga kdaj spoznal. Tudi v literaturi nisem kaj podobnega našel.

Kot terapevt moram povedati, da me je uspeh tega para bogato poplačal za moj trud in to svoje veselje moram posebej poudariti.

2. Zdravega in bistrega fanta šola in družina nista znala vpreči v pravo delo in v njem prebuditi navdušenje in strasti za znanost, kulturo in naravo, čeprav je bil

od majhnega naprej določen za visokošolski študij. Svojih velikih potencialnih možnosti ni razvil zaradi premalo spodbudnega okolja. V nedejavni zdolgočasenosti ga je pritegnila narava, zlasti planine. Toda še predno se je ta vez s prvinskim življenjem utrdila, ga je mik po športni slavi odtegnil v omejen svet športnih treningov, nastopov, prazne slave in želje po zvezdništvu.

»Normalen« fant med šolanjem živi za znanost, umetnost, kulturo, naravo, prijateljstvo in seveda za dekle(ta). Šport goji zaradi preobila mladih moči in zato, da dosega čimvečjo popolnost na prej omenjenih področjih delovanja. Živeti za športno zvezdništvu, a zanemarjati kulturo, znanost, dekleta itd., pa je, milo rečeno, plehka usmeritev. Življenje pa zmeraj z neizprosno gotovostjo razodene pametno ali nespametno udejstvovanje. Mladenič in mož, ki se športu preda samo toliko, da napreduje in zori kot celovit človek, ostane izbranim športnim dejavnostim zvest vse življenje, do zadnjih življenjskih moči. Tisti mladeniči, ki so se najprej fanatično oprijeli kakšne športne panoge in jo pozneje, ker jim ni uspelo postati vrhunski zvezdnik (drugi »razlogi« so običajno racionalizacija), opustili ter se uvrstili v množico »zaležanih« ljudi, so pač bili tako nerazumni in nezreli, da so se pustili izkoristiti od športnih »manipulatorjev«, ki uporabljajo športne posadke za mirnodobske (športne) vojne spopade med državami.

Ob distanciranju do zvezdniškega športa pa velja poudariti, da je sodelovanje mladega človeka v različnih športnih disciplinah (socialnih skupinah!) nepogrešljiva pot za vsestransko oblikovanje osebnosti.

Podobno je z dekleti – vrhunskimi športnicami. Samo da te z nosečnostjo, rojstvom in skrbjo za otroke lažje prebolijo zdrs z zvezdnških višin v vsakdanje življenje.

Tudi Gorjan je plačal visoko ceno športnim manipulatorjem. Postal je »fali-rani« študent, zakompleksan mlad uslužbenec in alkoholik. Kot »navaden« uslužbenec brez ustrezne izobrazbe je »delal vse, kar je bilo treba« – tudi pil je s šefi, samo da bi se uveljavil. Približno tako kot prej v košarki. Spet ni vedel, da se uslužbenec brez vrhunske strokovnosti ne more uveljaviti drugače kot s servilno uslužnostjo strokovnim šefom. (Obstaja seveda še tretja pot – »biciklizem« po liniji »politične zavednosti«.)

Tako je Gorjan svojim šefom vdano služil pri delu in popivanjih.

Čeprav poročen z izvoljenko svojih sanj, je še naprej krnel v duhovnem ubožtvu primarne družine, ki je bila usmerjena v primitivni hedonizem: jedača, pijača in »prazen čvek« ter malikoval »službo« (delo, jedača, pijača, »prazen čvek« in obiranje ljudi), čeprav v njej ni mogel razviti niti trohice ustvarjalnosti.

Ob krnenju in malikovanju je postajal duhovno vse bolj prazen. Zato se je čedalje bolj utapljal v že kar obrednem, v službi in doma aranžiranem popivanju ter doživlajsko otopeval. Zato je postal gluhi in slepi za ženine čustvene potrebe, ki jih sama tedaj ni bila sposobna ustrezno izraziti, in tako zmeden, da je tudi ženo nevede in nehote – v dolgotrajni šoli rednega družinskega pijančevanja – postopoma »izučil« za alkoholičarko.

3. Marina, zdrava, bistra, petnajstletna lutkica se je vnela »na prvi pogled« in postala velezanimiva igračka boječemu, toda s športnimi uspehi že ovenčanemu in zato domišljavemu Janezu. Je tipičen primer deklice, ki zaradi praznote v domu staršev razmišlja o begu in pade okrog vratu prvemu privlačnemu moškemu. (Pre)mlada in brez jasno opredeljenih življenjskih ciljev, prežeta z romantično

obsedenostjo po ljubezenski sreči kot prvem in glavnem, če ne edinem življenjskem udejstvovanju ni mogla niti poskušati, da bi moža navdušila za ustvarjalno in samouesničevalno smer življenja.

Mlada zakonca sta se takoj morala soočiti z neizprosno resničnostjo samozave- rovanosti, sebičnosti in nerazumevanja njihovih staršev. Boleče streznitve pa nista mogla doživeti in ne zakorakati po pravi poti, kajti streznitev in uvid je preprečila alkoholna omama. Najprej pri možu, pozneje pri obeh. Razdiralni vpliv njihovih primarnih družin sta slepo in vdano prenašala. Ko pa sta se pred dobrim letom tega usodnega vpliva ovedela in v celoti pretrgala odnose s primarnima družinama, sta postala svobodna in sposobna za poglobljeno vzajemno analizo njihovih odnosov, hotenj, ciljev. Še več: ko sta neusmiljeno ter brez občutkov krivde presekala patološke odnose z družinama, sta dozorela in ozdravela. Proces dozorevanja za takšno odločitev je bil težaven za skupino in skrajno boleč za oba.

Naše spoznanje ob tem pa je zelo poučno: **dokler zakonca, ki imata nezrele (patološke) odnose s primarnima družinama, teh odnosov energično in do konca ne razčistita, ne moreta napredovati v procesu osebnostne preobrazbe in rasti.**

4. Gorjan ni žene »napravil« za alkoholičarko po mehanizmu zanemarjanja in grobosti, kot je to v večini primerov ženskega alkoholizma, temveč z rednim in vztrajnim navajanjem na pijančevanja, pri katerih mu je žena zvesto asistirala in svojega »učitelja« popivanja razmeroma hitro kar prekosila. Razvil se je partnerski alkoholizem take vrste, ko je bil mož še kompenziran (brez posebnih težav v službi in družbi), medtem ko je žena že dospela do »dna«.

5. V začetku smo imeli v skupini veliko težav z njenimi histeričnimi izbruhi. Moledovala je, da bi jo vključil in zagotavljala, da bo program izpolnjevala, zraven pa se je izmikala, da bi na pogovor pripeljala tudi moža. Ko se je končno zglasil tudi mož, je takoj sprejel program in oba smo vključili v skupino in klub. Čim se je malo opomogla, se je začela puntati. Tri tedne po vključitvi je že fingirala samomor (vzela je tetidis in se napila). Ni hotela prenehati s kajenjem. Zato je zapustila naš program; mož pa je ostal.

6. Poskus dvotirnega »zdravljenja« zakoncev pri treh terapevtih, ki delajo po različnih programih, kajpak ni uspel.

Z Marino so bili v skupini pri B. L., ki dela po dopovedovalno – razlagalnem modelu (5, poglavje 2.2.7.2) navdušeni: še posebno zato, ker je zapustila »oster« in prišla v »blag« model. Najprej so jo indoktrinirali.

»Pripovedovala sem jim, kako se z možem pričkava, pa so me pohvalili, češ, kako sem iskrena. Šele sedaj vidim, da sem se le praznila . . .« (Iz njene razprave, 22. 3. 1983). »Skupina pri B. L. mi je prirasla k srcu. Kaditi še ne morem nehati. Planine so mi odveč. Medsebojne odnose bom z možem počasi že uredila, čeprav se ne zdraviva skupaj . . .« (Iz njene izjave, 16. 1. 1981).

Ko pa se je pozneje malo ovedela in se z raznimi aktivnostmi za silo dvignila, je postala bolj kritična: » . . . V klubu pri M. R. so kar naprej ponavljali načelo: srečujemo se zato, da se spomnimo, kakšni smo bili in da takšni ne bi več bili! V klubu sploh niso poznali točnosti, govorili so vseprek o vsem mogočem . . . Predstavitve v skupini so bile grozne. Rekli so, da bodo predstavitev toliko časa obravnavali, da bodo iz alkoholika vse izvrtali, pa čeprav bi to trajalo več mesecev . . . Tisti, ki se je predstavil, je povedal, koliko je pil, koliko škode je

napravil, kako je ženo pretepal. Sploh ni šlo za analizo življenja...« (Iz njene izjave, 22. 3. 1982).

Ta spis nazorno razodeva, kako v dopovedovalno – razlagalnem modelu res poskušajo alkoholika zdraviti z različnimi eksorcizmi (5, poglavje 2.6.2.4).

Bistveno pa je bilo to, da je tudi mož v našem programu obtičal. Kaj drugega tudi nismo pričakovali, saj partnerja lahko uspeta le, če se skupaj prizadevata za osebno rast. Ko je s svojo inertnostjo začel resno zavirati razvoj skupine, sem moral nekaj storiti. Njegovo ženo sem poskušal pridobiti tako, da sem ji preko moža pošiljal navodila za pisanje različnih raziskovalnih (avtoanalitičnih) spisov, zraven pa sem »privijal« moža, da bo program moral zapustiti in se priključiti ženi. Šel je na »oglede« v skupino B. L. in se vrnil s trdno odločenostjo, da tja ne gre več.

Žena se je po dveh letih vrnila. Prenehala je kaditi in zagotovila je, da bo izpolnjevala celoten program. Tako sta se Gorjanova šele po dveh letih treznosti začela dejansko zdraviti. Naslednja tri leta sta napredovala s polzevo hitrostjo.

7. Od vsega začetka sta se oba izmikala skrajnim telesnim naprezanjem. Žena nam je razodela strahove pred prepadnimi stenami v hribih (izostajala pa je s pohodov po položnih gričih), možu pa so prav prišle bolečine, ki so se mu pojavile v nogah zaradi zoženja žil že po krajši hitri hoji. Mož zlepa ni mogel sprejeti moje razlage, da mora s skrajnimi napori in premagovanjem bolečin prisiliti organizem, da »uredi« prekrvavitev spodnjih okončin. Ogrel se je šele, ko je žena pretekla deset kilometrov, saj si ni mogel dovoliti, da bi ženska prekosila njega, nekdanjega šortnika. Ko je tudi sam na Maratonu treh src v Kranju 29. 10. 1983 pretekla deset kilometrov v 55 minutah brez krčev v nogah, je navdušen, ker je premagal svojo invalidnost, izjavil: »Čez eno leto grem na 21, čez dve pa na 42 kilometrov!«

8. Marina je od petnajstega leta naprej igrala na eno edino karto – moža. Od njega je postala povsem odvisna: »Na moža sem se obesila kot pijavka. Danes vem, da sem na njem visela zato, ker sem bila prepričana, da je moj mož res pravi mož, ki ukazuje in hoče imeti pokorno ženo« (Iz njene razprave, 21. 10. 1982). Zaradi svoje vdanosti možu je od njega terjala pozornost, ki morda sem in tja pritiče »boginjam lepote«: na sleherno njegovo ravnodušnost je reagirala z ljubosumnimi scenami, s katerimi je moža še bolj odbijala od sebe: »Od moža je tako močno odvisna, kot da je sama zgolj objekt, ne pa človek, ki mora živeti tudi zase. V takšni vlogi postaneš tudi partnerju nadležna.« (Iz razprave Nataše Ožbolt, 8. 3. 1983). In res mu je postala tako nadležna, da se ji je v četrtem letu zdravljenja »maščeval« z impotenco. Kar pa je spet njej prav prišlo, da ga je lahko obkladala z žaljivkami in se mu sadistično maščevala za svojo nekdanjo mazohistično podrejenost.

V tem začaranem krogu vzajemnega obtoževanja in mučenja sta se gibala več kot štiri leta. S »partnersko vojno« sta bila tako obsedena, da sta bila povsem nedovzeta za terapevtske interpretacije njunega vedenja ter za prikaze izkušenj iz podobnih situacij članov skupine.

Oba alkoholika nista imela človeka, ki bi z njima živel in ju z globljim opisovanjem njunega vedenja utegnil pripraviti do tega, da bi se v medsebojnem mučenju ustavila, se zamislila, prav odločala in ukrepala.

Morali smo presekat gordijski vozec njunih »vzajemnih zdrah«, pa nismo vedeli kako.

Teka in planinarjenja sta se izogibala. O izbraževanju sploh slišati nista hotela. V spolnosti sta bila oba »fuč«. Ključnega svojca nista imela. V službi sta dobro delovala. S primarnima družinama sta še bila v »vojnem stanju«. Povrhu vsega pa sta bila še patološko »navezana« drug na drugega, v bistvu odvisna in predana vzajemnemu sadistično-mazohističnemu mučenju. Zato ni bilo nobene oporne točke, s katero bi lahko prekinili njun sistem životarjenja.

9. Kaj ju je premaknilo?

Kljub tej brezperspektivnosti pa sta se začela počasi premikati: manj sta se obkladala, članom skupine sta bolj prisluhnila, mož je začel nekako »na skrivaj« teči, žena ni več izžarevala toliko histeričnega nemira – v bistvu spolne nepotešnosti...

Do tega premika je prišlo brez stopnjevane uporabe raznih vzgojnih in prevzgojnih sredstev. Kar samo od sebe? Tako je bilo v začetku videti. Retrospektivna analiza njunega premika in osebnostne rasti v zadnjem letu s stališča današnjega mojega védenja o njunem položaju in odnosih pa je razkrila »skrivnost« vpliv »novega« vzgojnega in prevzgojnega sredstva, ki ga sedaj nismo sistematično uporabljali.

Njuna **prijateljska skupina** (5, poglavje 2.4), v kateri so še zakonci Cankar in Ožbolt, se je spontano »ustanovila« pred dvema letoma. Ta skupina jim je dajala »... toliko osebnega zadovoljstva in potrditve, nesebične pomoči, iskrenega prijateljstva in sprostivte, da tega nalašč za nič na svetu ne bi hotela zapraviti. Tudi tu je ključ, ki odpira pogled v moje srce in misli, ki mi pravi, da nikoli več ne bom pila...« (Iz njenega spisa 6. 1. 1984). Ne gre samo za »prijateljstvo ljudi, ki se pogosteje srečujejo in skupaj preživijo del prostega časa, temveč gre za našo notranjo potrebo: razširiti čas in prostor bivanja skupaj z ljudmi, s katerimi lahko odkrito razpleteš marsikakšno zagato iz svojega življenja, kar ni mogoče storiti z ljudmi zunaj našega kroga... Vem, da imam v vsakem trenutku ljudi, na katere se lahko obrnem... To je veliko bogastvo, zagotovo najpomembnejša pobuda in opora za naše uspešno vračanje v polno življenje.« (Iz njegovega spisa, 5. 1. 1984).

Družčina teh dveh zakonskih parov jima je nenadoma toliko pomenila, da sta jim prisluhnila in jih začela posnemati pri njihovih dejavnostih, predvsem pa v dialogu. Začela sta se vživljati v globlje potrebe drug drugega, kar je poglobljalo njuno vzajemno razumevanje in obujalo k življenju nekdanja prvinska ljubezenska čustva, ki so prebudila tudi zamrlo spolnost.

Pred zdravljenjem nista več let imela spolnih odnosov. Zdaj pa sta kljub srečanju z Abrahamom zaživela polno življenje z osrečujočo spolnostjo.

10. Pri našem dolgoletnem delu nam nikoli prej ni uspelo, da bi pripravili do večletne treznosti kakšen alkoholični zakonski par, kjer je bila žena dobesedno že »na dnu mlakuže propadlih alkoholikov«, kaj šele, da bi je dvignili na raven res kvalitetnega življenja. Uspeh gre pripisati predvsem vzporednemu učinkovanju socialno-andragoškega modela, ki teži k temu, da bi se nekoč povsem odtujeni ljudje toliko učlovečili, da bi bili sposobni oblikovati trdne prijateljske skupine. Brez opisane prijateljske skupine, v kateri sta se dvignila do stopnje, ko sta ne le

sprejemala, temveč tudi dajala, bi oba zdrsnila spet tja, kamor sta po »naravi stvari« (zakonih razvoja alkoholizma) pravzaprav že sodila. Če se pri tem ozremo na poskuse reševanja Marine v dopovedovalno – razlagalnem modelu, se lahko človek samo grenko nasmehne naivnosti izvajalcev, ki mislijo, da bodo človeka z »dna« rešili z nekimi oblikami eksorcizma nad alkoholikom.

Seveda pa tudi prijateljska skupina – če bi bila zakonca Gorjan že toliko »dostojna«, da bi ju skupina sploh sprejela – ne bi mogla opraviti omenjenega pozitivnega vpliva, če zakonca ne bi v temelju svojih osebnosti le imela za to potrebnih sposobnosti, kakor so:

- njuna mladostniška in za oba prva ljubezen je, ko se je prebudila, delovala kot eliksir na njune razbolele duše;

- razvila sta visoko stopnjo dovzetnosti za pripombe članov terapevtske in prijateljske skupine;

- postala sta zelo potrpežljiva drug do drugega in dobro razvila sposobnost za vzajemno vživljanje;

- disciplinirano sta prihajala na sestanke skupine, kluba in terapevtske skupnosti ter vestno pisala spise, v katerih sta bila popolnoma odkritosrčna;

- ko sta premagala odpore, sta sprejela tudi tek in planine kot redno obliko nabiranja telesnih in duševnih moči, pa tudi poglobljanja odnosov s člani terapevtske skupnosti.

Na neki točki njunega osebnostnega razvoja pa sta ugotovila, da nimata v življenju pravzaprav ničesar oprijemljivejšega kot drug drugega. To »paniko praznote in osamljenosti« sta začela presegati s stopnjevanim poglobljanjem prej omenjenih prizadevanj in s še pristnejšim stikom s prijatelji.

11. Zaradi omenjenih neugodnih okoliščin sta šele v slabih šestih letih dospela do stopnje skladnosti odnosov (katero pari z ugodnimi okoliščinami dosežejo v treh, štirih letih), ko se lahko razgledata po možnostih za popolno samouresničitev in osmislitev življenja. Na izbiro imata izobraževanje in poglobljeno usposabljanje za pomoč ljudem v stiski, ki prihajajo... Spoznati bosta morala, da človek pri srečanju z Abrahamom, če je zdrav, še zdaleč ni za »odpis« in da v življenju lahko še veliko napravi. Življenje do Abrahama pač vzameš kot pripravo za poznejši ustvarjalni zagon.

Gre za to, da sedaj zavračata vsakršen predlog za dopolnilno izobraževanje, češ da sta že prestara za kaj takega. Nista še ponotranjila enega od temeljnih človeških izkustev, ki pravi, da človek, ki vse življenje igra na edino karto, mora prej ali slej doživeti hudo razočaranje.

Pripombe na komentar

Marina: »Ob branju komentarja sem se spet globoko zamislila in presunjena sem bila, ko sem spoznala, da sva le za las ušla propadu.

Sicer pa se s komentarjem v celoti strinjam.«

Janez: »Srečen sem, da se je vse tako izteklo. Vsaka beseda v komentarju stoji, kot je treba. Upam, da bo najina zgodba življenja, skupaj s komentarjem, pomagala kakemu nesrečnemu podobnemu paru, kot sva bila midva, doseči človeka vredno življenje.«

Sklepna pripomba

Zainteresirani bralci se lahko prek avtorja srečajo z zakoncema, ki sta napisala tu priobčeno izpoved, pa tudi z vsemi drugimi, katerih izpovedi bodo objavljene v knjigi ZMAGOVITA POT.

Literatura:

1. Ramovš J. Boj za življenje družine. Zdravljenje alkoholizma in urejanje neskladne družine. Celje: Mohorjeva družba, 1983.
2. Rugelj J. Dolga pot – vrnitev alkoholika in njegove družine v ustvarjalno življenje. 2. izd. Ljubljana: Rdeči križ Slovenije, 1981.
3. Rugelj J. Uspešna pot – partnersko zdravljenje alkoholizma in bolnih odnosov v družini. Ljubljana: Rdeči križ Slovenije, 1983.
4. Rugelj J. Alkoholizem in združeno delo. 2. izd. Ljubljana: DDD Univerzum, 1984.
5. Rugelj J. Zmagovita pot. Graditelji. 1. del Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1985: (v tisku).
6. Hudolin VI. Bolesti ovisnosti. Zagreb: Klinička bolnica »Dr. M. Stojanović«, 1977.
7. Hudolin VI. Klubovi liječenih alkoholičara. Zagreb: JUMENA, 1982.
8. Lang B. Psihoterapija i terapijska zajednica alkoholičara. Zagreb: JUMENA, 1982.
9. Brajša P. Človek, spolnost, zakon. Ljubljana: Delavska enotnost, 1982.
10. Ramovš J. Boj za življenje družine. Zdravljenje alkoholizma in urejanje neskladne družine. Celje: Mohorjeva družba, 1983 : 184–216.
11. Brajša P. Človek, spolnost, zakon. Ljubljana: Delavska enotnost, 1982: 272–351.
12. Ramovš J. Boj za življenje družine. Zdravljenje alkoholizma in urejanje neskladne družine. Celje: Mohorjeva družba, 1983: 144–5.
13. Ramovš J. Boj za življenje družine. Zdravljenje alkoholizma in urejanje neskladne družine. Celje: Mohorjeva družba, 1983: 78–147.
14. Ramovš J. Boj za življenje družine. Zdravljenje alkoholizma in urejanje neskladne družine. Celje: Mohorjeva družba, 1983: 184–216.
15. Gilli GA. Kako se istražuje. Zagreb: Školska knjiga, 1974.
16. Holzkamp K. Kritično-psihološko kategorialno in teoretsko pojmovanje posredovanja med konkretnimi individui in njihovimi družbenimi pogoji. Anthropos 1983; 169–75.
17. Sušnjić D. Ribari ljudskih duša. Beograd: Mladost, 1976.
18. Herzka SH. Dialogical medicine. Hexagon Roche 1984; 12: 11–7.

NAČRT ZDRAVSTVENE NEGE (1)

Preden se odločimo, kaj bomo zapisali v načrt nege, moramo pregledati tudi praktični del te naloge. V prejšnjih poglavjih smo že omenili, da morajo vsi dokumenti ustrezati posameznim potrebam – to velja tudi za načrt zdravstvene nege. Ni splošno veljavnega pravila, kako moramo pisati načrt nege.

Napisani načrt nege pa mora vsebovati naslednje:

- navedbo potreb po zdravstveni negi,
- cilje, ki se jih dá (iz)meriti ali opisati,
- načrtovane postopke (zaporedje postopkov ali navodila za nego),
- izvajanje postopkov zdravstvene nege,
- vrednotenje nege.

Načrt zdravstvene nege je pravzparav delovni inštrument za medicinsko sestro in druge delavce v negovalnem timu. Ker se človekove potrebe spreminjajo, ga bomo morali tudi prilagajati novim potrebam in ga spreminjati ter mu dodajati nove elemente. Na vsaki stopnji uresničevanja tega načrta mora biti razvidno, katerim potrebam varovanca smo lahko zadostili in katerim ne.

Proces zdravstvene nege. Priročnik. Ljubljana: Zveza društev medicinskih sester Slovenije, 1984: 46–7.